

Sanat Tarihi Yıllığı Journal of Art History

Araştırma Makalesi | Research Article

🔓 Açık Erişim | Open Access

Camille Bergeaud'nun Fransa Kültür Ataşeliği Döneminde Türk Sanatına Katkıları ve Dönemin Başlıca Sergi Mekânı Olarak İstanbul Fransız Konsolosluğu

Camille Bergeaud's Contributions to Turkish Art During His Occupation as the Cultural Attaché of France and the French Consulate in Istanbul as a Leading Exhibition Space of the Period

Aygen Demiriz¹

¹ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Doktora Programı, İstanbul, Türkiye

Öz

Bu makalenin amacı, 1949'dan 1955'e dek İstanbul'daki Fransız Konsolosluğu'nda Kültür Ataşeliği görevini yürütmüş olan Camille Bergeaud'nun (1900-1973) döneminde, konsoloslukta düzenlenen sanat sergilerinin izini sürmek ve elde edilen sonuçlar ışığında, İstanbul'da ilk galerilerin açılmasının öncesinde, konsolosluğun Türk sanatçıları için bir sergi mekânı olarak işlevini tartışmaktır. Türkiye'deki sanatsal faaliyetlerin başlıca merkezi olan İstanbul'un 1940'lı yıllarda henüz sanatçıların eserlerini sergileyebilecekleri mekânları olmadığı görülür. Bu bağlamda, modern Türk sanatına yakınlık duyan Bergeaud'nun, Fransız Konsolosluğu'nun salonlarını bu sanatçılara sergi alanı olarak tahsisinin önemi büyüktür. Metin, bu olguyu sebepleri ve sonuçlarıyla inceleyerek, Camille Bergeaud'nun ve Fransız Konsolosluğu'nun, modern Türk sanatına katkısı ve sergiler tarihindeki yerini belirlemek amacı taşımaktadır. Çalışmada, Batı tarzında resim ve heykel sanatının yaygınlaşmasıyla önce Osmanlı Devleti'nde, sonra da Türkiye'de, İstanbul'da ve Ankara'daki sergi faaliyetlerine değinilmiş; Beyoğlu'ndaki Fransız Konsolosluğu'nun 1940'ların sonlarından itibaren, eserlerini sergileyecek mecra bulmakta zorlanan modern Türk sanatçılarına kişisel-karma sergiler düzenleyerek görünürlük kazanabilme olanağı sunan bir galeriye dönüşmesi ele alınmıştır. Kültür Ataşeliği görevindeyken modern Türk sanatçılarına büyük destek veren Camille Bergeaud'nun hayatı üzerinde durulduktan sonra, görev yaptığı dönemde konsoloslukta düzenlenen sergiler, zamanın sanat yayınları ekseninde ve gelişmekte olan sanat eleştirisi bağlamında incelenmiştir. Böylece, 1949-1955 arasında tespit edilen sergilerle, konsolosluğun İstanbullu sanatçıları için başlıca sergi mekânlarından biri olduğu belirlenmiştir.

Abstract

This article explores the art exhibitions held at the French Consulate in Istanbul during Camille Bergeaud's tenure as Cultural Attaché from 1949 to 1955. It examines how, prior to the establishment of Istanbul's first art galleries, the consulate served as a vital exhibition space for modern Turkish artists. In the 1940s, Istanbul was the country's artistic centre, yet artists struggled to find venues to display their work. Bergeaud, who showed a strong interest in modern Turkish art, played a key role in opening the consulate to these artists. This study discusses the broader context of exhibition activities in the late Ottoman Empire and early Republican Turkey, focusing on Istanbul and Ankara. It highlights how, from the late 1940s, the French Consulate in Beyoğlu functioned as a gallery by hosting solo and group exhibitions, offering visibility to emerging artists. After a brief overview of Bergeaud's life, the article analyzes the exhibitions organised during his post, considering contemporary art publications and the developing

Atıf | Citation: Demiriz, Aygen, . "Camille Bergeaud's Contributions to Turkish Art During His Occupation as the Cultural Attaché of France and the French Consulate in Istanbul as a Leading Exhibition Space of the Period.". *Sanat Tarihi Yıllığı-Journal of Art History*, 34 (2025): 156-187. <https://doi.org/10.26650/sty.2025.1605639>

© This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2025. Demiriz, A.

✉ Sorumlu Yazar | Corresponding author: Aygen Demiriz aygendemiriz@gmail.com

art criticism scene. Ultimately, it identifies the consulate as one of the main exhibition venues in Istanbul between 1949 and 1955, underlining its significance in the history of modern Turkish art.

Anahtar Kelimeler Beyoğlu · Fransız Konsolosluğu · sergi mekânları · modern Türk sanatı · 1950'ler

Keywords Beyoğlu · exhibition spaces · French Consulate · modern Turkish art · 1950s

Extended Summary

The purpose of this article is to trace the exhibitions organised at the French Consulate in Istanbul during the occupation of Camille Bergeaud (1900-1973), who served as the Cultural Attaché from 1949 to 1955. With the light of the results obtained, this article aims to discuss the consulate's role as an exhibition space before the opening of the first art galleries.

The first part of the study briefly deals with the exhibition activities in Istanbul and Ankara, where Western-style painting and sculpture gained prominence in Turkey. During the late Ottoman Period, the establishment of *the Sanayi-i Nefise Mektebi* (Academy of Fine Arts) in Istanbul in 1882 was a substantial step for the institutionalisation for the education of the fine arts. However, as the school graduates more students, it has become a problem that these young artists cannot find a place to exhibit their works. Beginning in 1916, Galatasaray Exhibits held in Galatasaray High School (former Mekteb-i Sultani) became the first long term artistic organisations of the Ottoman Empire, and these exhibitions lasted until 1951. After the declaration of the Republic in 1923, during the Early Republican period, art was considered a tool to spread the ideology to the public and artists produced for the purposes of the state. After Ankara became the capital of the Republic, exhibition activities were mostly held in the new capital instead of Istanbul in such places like Ankara Exhibition House and the Ankara People's House. Despite this activity in Ankara, the centre of the artistic production was still Istanbul. However the lack of exhibition halls besides the State Academy of Fine Arts and the Istanbul Painting and Sculpture Museum in Istanbul has become a problem for young artists. The People Houses established in 1932 was a temporary solution for this problem. After World War II, artists began to seek solutions for their own problems. At the end of the 1940s, the French Consulate became new exhibition venue for Turkish artists.

In the second part, the research explores the transformation process of the French Consulate in Beyoğlu into a gallery where modern Turkish artists could exhibit their works starting from the late 1940s. The consulate building, which was and is still located in Beyoğlu became popular among local artists because until this time, artists were exhibiting their works at places such as empty magazines, bars and restaurants around Beyoğlu district. When Camille Bergeaud was charged as the Cultural Attaché of France in Istanbul, French Consulate galleries became gradually more popular among the artists, especially the young ones.

The third part narrates the life of Camille Bergeaud, who provided essential support to Turkish artists during his occupation as a cultural attaché. A bright example of the French higher education system (after all, he was alumnus of École Normale Supérieure, one of the most prestigious schools in France) Bergeaud was a highly trained man in classical languages, such as Greek and Latin; yet, his solid interest in the Orient and its culture resulted in a dissertation about the image of the Orient in medieval French *chansons*. Moreover, he had the purpose of promoting French culture overseas. All these aspects made him an important figure in the late 1940s and early 1950s art circles of Istanbul. He was both a well-known and respected intellectual whose main goals were to create a new space for Turkish art and to have some connections among Turkish artists. While he left Turkey in the mid 1950s, he could easily be deemed successful.

The fourth part examines the exhibitions held at the consulate during Bergeaud's occupation, by focusing on art publications of the time. Under Bergeaud's direction, the consulate became an important exhibition space that allowed modern Turkish artists to show themselves and their Works in, a way that was unprecedented and unparalleled in the history of the Republican era of Turkey. A significant portion of the 1940s art criticism directly evolved from those exhibitions at the French consulate, but nevertheless, the exact quality and quantity of all the exhibitions held in the consulate were still poorly researched. However, this period is an important phase of Turkish art—it shows its weaknesses as well as its strengths. This part is completed with a list of all detected exhibitions of the French consulate, from the late 1940s to the mid-1950s.

Giriş

Avrupa'nın tuval resmi geleneğinin on dokuzuncu yüzyılın modernleşme sürecinde Osmanlı topraklarına öncelikle askeri amaçlarla girişi, bu tip sanatla ilintili kurumlarla etkinliklerin de görece geç örgütlenmesine sebep olmuştur. Bu gecikmede sanatın estetik kaygılardan çok teknik amaçlarla öğretilmesi kaygısı belirgindir. Bu yüzyılın ortalarında askeri okullarda teknik çizim dersleriyle başlayan resim eğitimi, 1882'de açılan Sanayi-i Nefise Mektebi'yle birlikte kurumsallaşır. Artık İstanbul'un da Paris'teki Académie des Beaux-Arts model alınarak kurulmuş bir sanat okulu vardır. Bununla birlikte buradan yetişen sanatçıların eserlerini nerede sergileyecekleri, izleyen yıllar boyunca, hatta Erken Cumhuriyet döneminde de devam edecek bir problemdir.

Ülkenin ilk uzun soluklu sanat etkinliği, 1909'da kurulan Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin ilkinin 1916'da düzenlediği Galatasaray Sergileridir ve her yıl düzenlenen bu sergiler, 1951'e kadar sürer. Öndin'in aktardığına göre;

1921'de Türk Ressamlar Cemiyeti, 1926'da Türk Sanayi-i Nefise Birliği ve 1929'da Güzel Sanatlar Birliği adını alan Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin girişimleriyle düzenlenen Galatasaray Sergileri'nin, 1923'ten itibaren her yıl Ankara'da tekrarlanması gündeme gelir. Ankara'da önceleri Etnografya Müzesi'nde, daha sonra Türk Ocağı binasında düzenlenen Ankara sergileri, tüm dikkatleri üzerinde toplayarak Galatasaray Sergileri'ne gösterilen ilginin giderek azalmasına neden olur.¹

Erken Cumhuriyet döneminde, devletin sanatı reformun ilkelerini halka aktarabilmek için bir araç olarak kullanma politikası, Tek Parti dönemi boyunca sürecek bir sanatçı-devlet iş birliğini beraberinde getirir. Bu nedenle dönemin resim müsabakalarıyla sergilerinde sanatçılar devletten bağımsız değillerdir; örneğin ilki 1933'te düzenlenen İnkılap Sergileri, dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip'in girişimleriyle başlar.² Devletin sanata verdiği bu destekle birlikte, sergi faaliyetlerinin daha çok modern başkent Ankara'ya kaydığı görülür. Devlet Resim ve Heykel Sergileri, sanatçılara Anadolu'nun çeşitli bölgelerini gezerek resim yapma olanağı tanıyan meşhur Yurt Gezileri ve yukarıda bahsedilen Ankara Sergileri'nde üretilen eserler Ankara Sergievi ve Ankara Halkevi gibi mekanlarda sergilenir. Ankara'daki bu hareketliliğe rağmen, sanat üretiminin merkezi İstanbul'dur. Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nden sonra ikinci, Cumhuriyet döneminin ise ilk sanatçılar birliği olan Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği 1929'da kurulur. Bu dönemde İstanbul'da sergi açacak mekân bulmak problemdir. Bu yüzden Müstakiller sergilerini Türk Ocağı binası, İstiklal Caddesi'nde bulunan Moskovit salonu gibi mekanlarda açmak zorunda kalırlar. 1933'te kurulan ve ilk sergilerini aynı yıl İstiklal Caddesi'ndeki Narmanlı Yurdu'nun altında bulunan Mimoza Şapka Mağazası'nda açan d Grubu için de durum farksızdır. Üstünipek'in de aktardığı gibi, bu dönemde "Sergiler, barlarda, boş dükkanlarda, tiyatro salonlarında vs. açılmaktadır. 1932 yılından itibaren yaygınlaşmaya başlayan halkevleri, bu sıkıntıya biraz olsun çözüm getirmiştir."³

II. Dünya Savaşı sonrasında, sanatçıların sergi mekânı arayışlarına kendilerinin çözüm aramaya başladıkları görülür. Seramik sanatçısı İsmail Hakkı Oygur, Beyoğlu'nda bulunan atölyesini galeriye dönüştürür, burası 1945-1947 arasında "İsmail Oygur Galerisi" olarak hizmet verir. Galerinin açılışı d Grubu'nun 12. sergisiyle yapılır. Bu tarihe kadar sıklıkla topluluk halinde açılan sergilere, kişisel sergiler eklenmeye başlar, Üstünipek bu durumu;

¹ Nilüfer Öndin, *Cumhuriyet'in Kültür Politikası ve Sanat 1923-1950*, (İstanbul: İnsancıl Yayınları, 2003), 223.

² Öndin, *Cumhuriyet'in Kültür Politikası ve Sanat 1923-1950*, 224. 1939'da Devlet Resim ve Heykel Sergileri adını alan ve Maarif Vekâleti tarafından düzenlenen organizasyon, günümüzde halen aynı isimle Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenmeye devam etmektedir.

³ Mehmet Üstünipek, "1923-1950 Yılları Arasında Açılan Sergiler", *Türkiye'de Sanat*, 40 (1999), 43.

[...] savaş sonrasındaki toplumsal rahatlamanın ve bireyselleşme eğilimlerinin dışında bazı etkenler de pay sahibi olmuştur. Devletin, desteğini Devlet Resim ve Heykel Sergileri'ne yoğunlaştırması ve artan arz karşısında giderek yetersiz kalması bu etkenlerden birisidir. Daha önce gruplar ve birlikler olarak sergiler düzenleniyor ve resmî kurumlar bu sergilerden yapıt satın alıyordu, oysa devlet sergilerinin ardından resmî kurumların alımları bu yöne kaymıştı. Üstelik savaş yıllarını iyi değerlendirerek gelirini arttıran bir kesim, savaş sonrasının özgürlük ortamında lüks tüketime yönelmeye başlayacaktı ve sanatçılar bu kesimin ilgisini uyandırmayı ön görebilirlerdi.” şeklinde açıklar.⁴

Savaş sonrasında, artık devletin sanatın tek hamisi olmaktan uzaklaşması ve de gözle görünür bir maddi varlık edinmeye başlayan yeni bir toplumsal sınıfın sanat nesnelerine ilgi duymasıyla birlikte 1950'li yıllar, Türkiye'de sanat koleksiyonculuğu ve sergilerinin önceki dönemle kıyaslanamayacak bir gelişme göstermesi sonucunu doğurmuştur. Bu durum, etkinliği artmakta olan sanatçıların çalışmalarını sergileyecekleri yeni mekânların varlığını gerektirmekteydi; ancak savaş sonrası dönemin İstanbul'u bu bakımdan söz konusu talebi karşılamakta yetersiz kalmıştır. Fransız Konsolosluğu'nun sözü edilen işlevi üstlenmesi, bu durumla doğrudan bağlantılıdır.

1. Fransız Konsolosluğu

1940'ların sonlarına doğru, İstiklal Caddesi üzerindeki Fransız Konsolosluğu pek çok topluluğun ve sanatçının kişisel sergilerine ev sahipliği yapmaya başlar. Güzel Sanatlar Akademisi Resim Şubesi Başkanı Léopold Lévy Türkiye'deki ikinci kişisel sergisini 1947 yılının Haziran ayında Fransız Konsolosluğu'nda açar.⁵ İlk sergilerini 1941'de Beyoğlu Basın Birliği binasında düzenleyen Yeniler Grubu, 20 Aralık 1947'de açılan dördüncü sergilerinden, 1952'nin Mayıs ayında açtıkları on dördüncü ve son sergilerine kadar tüm sergilerini Fransız Konsolosluğu'nda düzenler.⁶ Şevket Rado, Akşam Gazetesi'ne 1947 sergisi için yazdığı yazısını, “Daha bir iki gün açık duracak olan bu sergiyi görmek, sanat dünyamıza yeni gelenleri tanımak için bir fırsattır. Beş altı resmin satılmış olması serginin gördüğü alakaya delil sayılabilir”⁷ sözleriyle noktalar ki bu ifade, Üstünipek'in ifade ettiği artan arzın alternatif sergilerle karşılanmaya başladığı fikrini destekler niteliktedir.

1948'e gelindiğinde, farklı nesillerden sanatçıların kişisel sergilerini Fransız Konsolosluğu salonlarında açmaya başladıkları görülür. D Grubu ressamlarından Zeki Faik İzer, 1946-1948 arasında tamamladığı yağlıboya, suluboya, karakalem çalışmalarını 17 Nisan 1948'de Fransız Konsolosluğu'nda açılan ve 7 Mayıs'a kadar sürecektir sergisinde izleyiciyle buluşturur.⁸ Davetiye metinlerini Y. E. Clogenson ile Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kaleme aldığı sergiden Şevket Rado övgüyle bahseder;

Zeki Faik İzer'in Beyoğlu'nda, Fransız konsolosluğu binasında açtığı sergisine, ne yazık ki, kapanma tarihinden bir gün evvel gidebildim. Sergi şimdi kapanmıştır; hâlbuki ben bile bu sergiyi birkaç defa görmek isterdim. Zeki Faik'in birkaç peyzajındaki coşkun lirizm karşılaşır karşılaşmaz insanı öylesine sarıyor ki sergi içinde bile dönüp dönüp onlara gitmek arzusunu güçlükle yenebiliyorsunuz. “Kalamış İskeleyi” hala hafızamda sönmeden duran renklerle bu çağırın tablolardan biridir. Sanatkârın delaletile bol ışıktaki seyretmek imkânını bulduğum daha üç dört peyzaj, üç dört natürmort, iki portre aynı cazibeyi

⁴Üstünipek, “1923-1950 Yılları Arasında Açılan Sergiler”, 47.

⁵Fikret Adil, “Léopold Lévy'nin Yeni Bir Resim Sergisi ve Resmimiz” *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1947'den aktaran, Mehmet Üstünipek, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Çağdaş Türk Sanatında Sergiler 1850-1950*, (İstanbul: Artes, 2007), 136.

⁶Sibel Çelik, “Türk Resminde Toplumsal Gerçekçilik: Yeniler Grubu”, (yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2009), 240-245.

⁷Şevket Rado, “Üç Resim Sergisi – Kocamehi, Elif Naci ve Gençlerin Sergileri”, *Akşam*, 28 Aralık 1947, 3.

⁸Zeki Faik İzer, Yağlıboya-Suluboya-Karakalem Sergi Davetiyesi, 1948, SALT Research.

taşıyan eserlerdir. Ama heyhat! Zeki Faik bunlardan hiç hoşnut değildir. Artık orta yaşlı diyebileceğimiz ressamlarımız gibi o da hızla ilerilere gitmek için yarıyor. Son Paris seyahati bu kıymetli ressamımızı mücerrede doğru bir kere daha itmiştir; gördüğüne ruhundan kattıkları ile iktifa etmiyor, bazı resimlerinde tasavvurun ötesini zorlamaya çalışıyor. Aradığını bulabildiğine inanmamakla beraber Zeki Faik işte asıl bunları sevdiğini saklamamaktadır.⁹

Aynı yılın Haziran ayında ise, Fransız Konsolosluğu salonları, Abidin Elderoğlu'nun kişisel sergisine ev sahipliği yapar. Sanatçı, alaka ile seyredilen sergisinde 55 adet eserini izleyiciyle buluşturmuştur.¹⁰

1948 sonlarında Camille Bergeaud'nun Fransa Kültür Ataşesi olarak görevlendirilmesiyle konsolosluğun ev sahipliği yaptığı sergilerin sayısında önemli bir artış görülür. Bu makalenin amacı, Bergeaud'nun ataşelik döneminde düzenlenen sergilerin izini birincil kaynaklardan sürerek literatüre kazandırmaktır. Zira Fransız Konsolosluğu'nda düzenlenen bazı sergilere ancak kimi sanatçı biyografileri üzerinden ulaşmak mümkün olmakla birlikte, konsolosluğu döneminin pek çok sergisine ev sahipliği yapmış, önemli bir sergi mekânı olarak ele alan müstakil bir yayın yoktur.

2. Camille Bergeaud: Hayatı, Görevleri ve Türkiye'deki Kültür Hayatına Katkıları

Konsolosluğun bir sergi mekânı olarak önem ve belirleyicilik kazanması, Fransız devletinin kültür politikalarıyla ilintilidir. Bu bağlamda, konsoloslukta pek çok serginin açılmasını sağlamanın yanında, Türk sanatçıların Fransa'da eğitim almasını da olanaklı kılarak 1950'li yılların modern Türk sanatında iz bırakmış bir figürden, Fransız Kültür Ataşesi Camille Bergeaud'dan bahsetmek gerekir. Bergeaud, bahsedilen görevi sürdürdüğü 1949-1955 arasında edebiyatla ve plastik sanatlarla ilgilenen çok sayıda gence çeşitli yollardan destek olmuş; çalışmalarının etkisi 1950'lerden 1970'lere kadar devam edecek olan bu nesil, Türk kültür hayatının en önemli isimleri arasında yer almışlardır.

Bergeaud, 17 Şubat 1900 tarihinde, Fransa'nın Aurillac şehrinde dünyaya gelir.¹¹ Oğlu Pierre Bergeaud'nun aktardığına göre; eğitimini École Normale Supérieure'de tamamladıktan sonra Fransa Dışişleri Bakanlığı tarafından verilen yabancı ülkelerde Fransız kültürünü tanıtmaya göreviyle 1929'da Türkiye'ye gelir, Galatasaray Lisesi'nde çalışmaya başlar.¹²

Bergeaud'nun İstanbul yılları gerek çalıştığı kurumda gerekse kurum dışında oldukça faal geçmiştir. Galatasaray Lisesi'nde Felsefe ve Fransızca dersleri veren Bergeaud, daha sonra sanat, edebiyat, bilim alanında ismi duyulacak pek çok gencin bu dönemde hocası olur; ayrıca Fransa'da eğitim görmek isteyenlere burs bulma konusunda da yardımcı olduğu bilinir. Tiyatro ve öykü yazarı Haldun Taner, hatıralarında Bergeaud'dan "Felsefe hocamız M. Camille Bergeaud -toprağı bol olsun- belki Montaigne'in, belki amprık bir düşünce ürünü olan "Sus ki kendin olasin, sen sen kalasin" hikmetini tam iki ders boyu o kendine özgü açık seçiklikle, içtenlikle bize yorumlamıştı."¹³ cümlesiyle, ders verdiği alana hâkim bir eğitmen olarak bahseder. Benzer biçimde Hıfzı Topuz da anılarında Bergeaud'ya yer vermeyi ihmal etmez; zira eğitim hayatı boyunca hocasının iyiliğini görmüştür. Topuz, ilkokula St. Joseph'in şubesi olan St. Louis'de başladığını, ancak

⁹Şevket Rado, "Sözün Gelişi – İzer'in Sergisi", *Akşam*, 9 Mayıs 1948, 2.

¹⁰Anonim, "Abidin Elderoğlu Sergisi Bugün Kapanıyor", *Akşam*, 17 Haziran 1948, 3.

¹¹République Française Archives Nationales. Erişim: 17 Haziran 2024, BERGEAUD Camille Adrien - Légion d'honneur - Base de données Léonore (culture.gouv.fr)

¹²Lycée français Pierre Loti d'Istanbul. "Mémoires du Papillon." Erişim tarihi: 18 Nisan 2024 Mémoires du Papillon. Pierre Bergeaud, ancien élève et fils de Camille Bergeaud, le fondateur (youtube.com)

¹³Haldun Taner, *Çok Güzelsin Gitme Dur – Düz Yazıları – 1*, (İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1986), 159-160.

babasının işi nedeniyle Ankara'da İnkılap İlkokulu'na devam ettiğini, anneannesinin bu durumdan hoşnut olmayarak kendisini Galatasaray Lisesi'nde okutmak istediğini aktarır. Arkadaşları Semavi Eyice ve Süreyya Günay gibi hazırlık okumadan sınıf atlayarak 5. sınıftan başlamak isteyen Topuz'un imdadına iki sene önce Galatasaray'da abisinin hocası olan Camille Bergeaud yetişir ve kendisine özel olarak açılan sınav sayesinde Topuz, hazırlık sınıfını atlayarak okula başlamaya hak kazanır.¹⁴ Topuz, Bergeaud'nun kariyerindeki önemini anlatmaya şöyle devam eder;

Okulda ondan hep ilgi gördüm. Benim Galatasaray'ı bitirdiğim yıllarda Bergeaud okuldan ayrılarak Fransız Elçiliği'nde Kültür Ataşesi olmuştu. Akşam gazetesinde çalıştığım yıllarda da onunla zaman zaman basın toplantılarında karşılaşıyorduk. Bir gün böyle bir toplantıda kendisine: "Hocam ben Fransa'da doktora yapmayı çok istiyorum. Ama hiçbir olanağım yok, yine bana yardımcı olabilir misiniz?" diye sordum. "İlk fırsatta seni ararım." dedi. Gerçekten de iki ay sonra Bergeaud beni arayarak: "Gözün aydın istediğin oldu, sana Paris'te on aylık bir burs ayarladım. Hemen gel konuşalım!" dedi. Her şey büyük bir hızla gelişti. 1 Ekim 1952 günü bütün dostlarım Galata rıhtımından kalkan Ankara Vapuru'yla beni Marsilya'ya yolcu ettiler.¹⁵

Topuz'un "1952'de bana ilk Fransa bursumu sağlayan kültür ataşesi Camille Bergeaud'nun da yaşamımda önemli etkisi oldu"¹⁶ diye andığı hocası, Türkiye'nin ilk atom mühendisi Ahmed Yüksel Özemre'nin de Felsefe hocası olur. Özemre, kendinin öğrenci olarak okulda eğitimine başladığı sene, Bergeaud'nun da "*Préfet d'Etudes*" yani Etüd Sorumlusu¹⁷ görevini üstlendiği bilgisini verir; aynı zamanda Bergeaud'nun *Agrégé* unvanına sahip olduğunu anlatır.¹⁸ Bergeaud'nun tanınmış öğrencilerinden bir diğeri ise gazeteci, yazar ve eski milletvekili Çetin Altan'dır.¹⁹

Camille Bergeaud, Galatasaray Lisesi'ndeki görevini sürdürürken, 1942'de eğitim hayatına başlayan Lycée Français Pierre Loti'nin de kurucu kadrosunda yer alır. Pierre Bergeaud'nun aktardığına göre, bu dönemde İstanbul'da yaşayan Fransız cemaatinin çocuklarının anadilleriyle eğitim görecekları ve kültürlerini öğrenecekleri bir okula ihtiyaç duyulmuştur.²⁰ Bunun üzerine Bergeaud, 1941'de "Galatasaray Lisesi'nden meslektaşlarıyla İstanbul'un Fransız topluluğu çocuklarına ders vereceği bir okul açma projesini sunar."²¹ 1942'deyse "Bakalorya Hazırlık derslerinin başlaması olasılığına karşı Camille Bergeaud, Taksim'deki başkonsolosluk binasında yaklaşık on öğrencilik bir sınıf kurdurur. Odayı eski Saint-Louis Ruhban Okulu odalarından ödünç aldığı sıralarla döşer."²² İlk dersler 20 Ekim 1942'de yapılır, 11. sınıf için açılan bu derslerin

¹⁴Hıfzı Topuz, *Ardından Yıllar Geçti*, Söyleşi: Öner Ciravoğlu, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013), 17-18.

¹⁵Topuz, *Ardından Yıllar Geçti*, 18.

¹⁶Topuz, *Ardından Yıllar Geçti*, 197.

¹⁷Oktay Aras, *Préfet d'Etudes* terimini "Ders Nazırlığı" olarak Türkçe'ye çevirmiştir. Bkz: "Camille Bergeaud" Erişim: 18 Haziran 2024. OKTAY ARAS - Camille Bergeaud

¹⁸Ahmed Yüksel Özemre, *Galatasaray Mekteb-i Sultânî'sinde sekiz yılım*, (İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2006), 160-161. Özemre, *Préfet d'Etudes*'ün, "Galatasaray Lisesi'ndeki bütün Fransız hocalardan bir taraftan Müdüre diğer taraftan da Fransa Millî Eğitim Bakanlığına karşı sorumlu Müdür Muavini (Yardımcısı)" olduğunu aktarır. Özemre, "*Agrégation*" imtihanını ise şöyle açıklar; [...] Fransa'da üniversite mezunlarının kadrolu lise hocası ve (boş kadro buldukları takdirde de) üniversiteye intisâb etmelerine imkân veren zor bir imtihandır." Özemre, yaptığı araştırmada, o dönem Galatasaray Lisesi'ndeki hocalarından yalnız Camille Bergeaud'nun 1925'te, Jean Robin'in 1948'de ve Bernard Charézieux'nün de 1953'te *Agrégé* olduklarını teyit edebildiğini yazmıştır. Özemre, bunun prestijini şöyle anlatır; "Eh yâni, kendimize objektif bir pay çıkaracak olursak, bu kadar "Professeur Agrégé tarafından eğitilmiş olan kimselerin de biraz farklı görüşe sâhip olmaları normal sayılmalıdır." Özemre, *Galatasaray Mekteb-i Sultânî'sinde sekiz yılım*, s 160-161,

¹⁹Ali Nejat Alpat, "Cumhuriyet ve Galatasaray", *Sultani Dergi*, (İstanbul: Galatasaraylılar Derneği, Şubat 2023), 88.

²⁰Lycée français Pierre Loti d'Istanbul. "Mémoires du Papillon." Erişim tarihi: 18 Nisan 2024 Mémoires du Papillon. Pierre Bergeaud, ancien élève et fils de Camille Bergeaud, le fondateur (youtube.com)

²¹Anonim, *Le Papillon d'Istanbul İstanbul'un Papillon'u*, (İstanbul: Lycée français Pierre Loti d'Istanbul, 2023), 11.

²²Anonim, *Le Papillon d'Istanbul İstanbul'un Papillon'u*, 50.

gönüllü edebiyat öğretmeni de Bergeaud'dan başkası değildir.²³ 1944'teyse Bergeaud, Fransız Sarayı'ndaki Saint-Louis'in odalarını kendi oluşturduğu ilk ve orta sınıflar için seçer.²⁴ Görünen odur ki, Bergeaud kurum için gönüllü olarak çalışan bir edebiyat öğretmeninden çok daha fazlasıdır ve okulun açılarak eğitim hayatına başlayabilmesi için erişebildiği tüm olanakları değerlendirmiştir.

Bergeaud, resmen görev yaptığı kurumlar dışında da etkindir; dönemin gazetelerinde, verdiği konferansların haberlerine rastlanır. 1942'de Fransa Büyükelçiliği'nin düzenlediği bir konferans serisinin açılışını Bergeaud gerçekleştirir ve Fransız edebiyatının önemli isimlerinden Jean Racine (1639-1699) hakkında bir konferans verir.²⁵ "R" mahlaslı yazarın aktardığına göre, Bergeaud bu konferanstan iki hafta önce Balzac'tan bahsettiği bir başka konuşma da yapmıştır ve yazara göre bu konferanslar samimi bir hava içinde geçmekte, birer dostluk toplantısına vesile olmaktadır.²⁶ 1944 tarihli bir başka habere göre ise Bergeaud, Güzel Sanatlar Akademisi'nde "Sanatta İlahlar" konulu projeksiyonlu bir konferans verecektir.²⁷ Ertesi sene, Fikret Adil, Tanin Gazetesi'ndeki köşesinde, Bergeaud'nun "Taksimdeki Fransız konsoloshanesi kütüphanesinin okuma salonunda, haftada iki defa, bir nevi seminaire tarzında, klasik ve modern Fransız edebiyatına ait muhasebeler yapılacağını" yazar ve bu haberi "Bir müjde" olarak duyurur.²⁸ 1949'a gelindiğinde, Bergeaud'yu Fransız Kültür Heyeti tarafından hazırlanan teknik kitaplar sergisinin açılışı için düzenlenen toplantıya Fransız Kültür Ataşesi olarak ve İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Ordinaryüs Profesör Hulki Erem ile birlikte katılırken görürüz.²⁹ Bergeaud'nun adı, aynı yılın sonunda İstanbul'da temelleri atılan ve amacı Türkiye-Fransa dostluğunu geliştirecek faaliyet düzenlemek olan Türk-Fransız Kültür Cemiyeti'nin kurucu üyeleri arasında karşımıza çıkar.³⁰ Yine bu tarihlerde, Bergeaud, Behçet Güçer, İzzet Hamit Ün ve İbrahim Sayarman gibi isimlerle birlikte Fransızca ders kitapları da yazmıştır.³¹

Bergeaud sanata ilgi duyan gençlere destek olur, ayrıca dönemin sanat çevresi ile de yakın ilişkiler kurmuştur. Galatasaray Lisesi mezunlarından ressam Selim Turan, Cihat Burak ile sınıf arkadaşı olduklarını, hatta 10. sınıfta aynı sırayı paylaştıklarını, Avni Arbaş'ın ise kendilerinden daha küçük olduklarını aktarır ve Felsefe derslerini Bergeaud'dan aldıklarını belirtir.³² Ancak daha sonra Güzel Sanatlar Akademisi'nde eğitim alacak olan bu öğrencilerin Bergeaud ile ilişkisi lise yıllarıyla sınırlı kalmamıştır. Selim Turan, Paris'e gidişinde Bergeaud'nun rolünü şöyle aktarır;

Galatasaray Lisesi'ndeki hocam Camille Bergeau, İstanbul Kültür Ataşesi olmuştu. O sıralarda Tiraje Dikmen'in bir portresini yapmıştım onu görmüş, beğenmiş Léopold Levy'e burs vermek istediğini ve beni uygun gördüğünü söylemiş. Böylece bana ve Avni Arbaş'a burs verdiler. Benim pasaport işlemlerim uzadığı için ondan altı ay sonra gidebildim. Sonunda Paris'e 1 Nisan 1947'de vardım.³³

²³Anonim, *Le Papillon d'Istanbul İstanbul'un Papillon'u*, 10.

²⁴Anonim, *Le Papillon d'Istanbul İstanbul'un Papillon'u*, 53.

²⁵R. "Cemiyet Hayatı", *Ulus*, 13 Mayıs 1942, 4.

²⁶R. "Cemiyet Hayatı", 4.

²⁷Anonim, "Konferans", *Akşam*, 24 Mayıs 1944, 6.

²⁸Fikret Adil, "Haftanın Tanini", *Tanin*, 25 Kasım 1945, 5.

²⁹Anonim, "Fransız Kültür Heyeti Sergisi", *Ulus*, 17 Aralık 1949, 3.

³⁰Anonim, "Türk – Fransız Kültür Cemiyeti Kuruluyor", *Yeni İstanbul*, 11 Aralık 1949, 1. Kurulun diğer üyeleri arasında Eski Paris Büyükelçisi Behiç Erkin, General Ali Fuad Cebesoy, Edirne milletvekili, eski Ticaret Bakanı Mahmut Nedim Gündüzalp, Osmanlı Bankası Müdürü M. Garelli gibi isimler de yer almaktadır.

³¹Bkz; Behçet Güçer, Camille Bergeaud, İzzet Hamit Ün, *Fransızca Ders Kitabı V*, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1945). İbrahim Sayarman, Camille Bergeaud, *Fransızca Ders Kitabı (Ticaret Liseleri Birinci Sınıf)*, (İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1946). C. Robin & C. Bergeaud, *Le Français Par La Méthode Directe*, (Paris: Librairie Hachette, 1951).

³²Özay Erkiç, "Selim Turan ile Birkaç Saat", *Sanat Çevresi*, Sayı: 162, Nisan 1992, 8.

³³Erkiç, "Selim Turan ile Birkaç Saat", 13.

Benzer bir biçimde, Avni Arbaş da 1946 yılında Fransa Hükümeti'nin verdiği bir bursla Paris'e gittiğini, söz konusu bursun ertesi sene de devam ettiğini anlatmaktadır.³⁴

1940'ların sonlarıyla 1950'lerde Paris'e giden daha pek çok sanatçının kariyerinin erken dönemlerinde Camille Bergeaud ismi belirleyici bir figür olarak karşımıza çıkar. Galatasaray Lisesi mezunu bir başka sanatçı, Tiraje Dikmen, Güzel Sanatlar Akademisi Resim Şubesi Başkanı Léopold Lévy ile 1945-1946'da tanışmasına rağmen, kendisini Lévy ile gerçek anlamda tanıştıranın Fransızca hocası Bergeaud olduğunu aktarır; "Aslında Lévy ile daha önce tanıştırmıştık... Fakat Bergeaud'nun, resimlerimden beğeni ile söz açması onun dikkatini çekti ve görmek istedi... Lévy de resimlerimi beğendi ve o gün başlayan öğrenci-hoca ilişkimiz ölümüne kadar sürdü."³⁵

Bergeaud, sadece Galatasaray Lisesi çıkışlı olan Akademi öğrencilerine destek vermemiştir – Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulu çıkışlı olup daha sonra eğitim aldığı Güzel Sanatlar Akademisi'ni birincilikle bitiren heykeltıraş Hüseyin Gezer de Bergeaud aracılığıyla burs kazanan bir başka sanatçıdır. Gezer, bursun ona kendisinden habersiz olarak Zeki Faik İzer ve Camille Bergeaud aracılığıyla tahsis edildiğini şu şekilde anlatır;

Birincilikle mezun oldum da ne oldu? Hiçbir şey. Ama öyle değil işte. Meğer, Fransız Hükümeti 2 burs tahsis etmiş, Güzel Sanatlar Akademisi'ne, Zeki Faik İzer, Akademi Müdürü'ydü o zamanlar. Camille Bergeaux ismindeki Fransız Konsolosu var burada, daha doğrusu Kültür Ataşesi. Zeki Faik İzer; "Şimdi birşey söylemeyelim" demiş. "Sınavlar bitsin. Bu sene Resim ve Heykel Bölümlerini birincilikle bitiren iki gence veririz". Hiç kimse bilmiyor. Benim de haberim yok. Bir hafta geçti (mektubu bende durur hala) Camille Bergeaux'nun mektubu geldi. Açtım (Fransızca'yı tabii) okudum; "Akademi müdürünüz bize bu yıl sizin Güzel Sanatlar Akademisi Heykel Bölümü'nü birincilikle bitirdiğinizi bildirdi. Fransız Hükümeti bursuyla Fransa'ya gidip, çalışmak ister misiniz? Eğer olursa kabul ederseniz 1 hafta içinde bana gelin, konuşalım. Gereğini yapalım. Çünkü ben, 15 gün sonra ayrılıyorum Türkiye'den" diyordu.³⁶

Hüseyin Gezer'in bahsettiği mektubun senesi 1955 olmalıdır; zira bu, Camille Bergeaud'nun İstanbul'daki görevinin sona erdiği senedir. Daha sonra Kahire ve Vietnam'da görev yapacak olan Bergeaud'nun gidişi, İstanbul'daki dostlarının köşe yazılarında yer bulmuş, pek çok yazar ondan kentin kültür hayatını canlandıran ve genç sanatçılara görünürlük kazandıran bir figür olarak bahsetmiştir. Bergeaud'nun akademisyen ve siyasetçi dostu Bedrettin Tuncel (1910-1980) "Bir Kültür Elçisi" başlıklı yazısında;

Son çeyrek asır içinde memleketimize gelerek Fransa ile aramızdaki an'anevi kültür münasebetleri yolunda değerli hizmetler görmüş şahsiyetlerden biri, hemen bütün aydınlarımızın pek iyi tanıdıkları, yıllardır sanat ve edebiyat çevrelerimizde görmeğe alıştıkları, sözüne, sohbetine doyamadıkları Camille Bergeaud bugün başka bir iklime, yeni kalbler fethetmeğe gidiyor." diyerek üzüntüsünü dile getirirken yazının devamında Bergeaud'dan "[...] su katılmamış Fransız aydınının belli başlı meziyetlerini şahsında toplamış bir insandır" diye, çok olumlu biçimde bahseder.³⁷

Tuncel'in üniversite ve sanat çevrelerinin tanınan bir siması olduğunu belirttiği Bergeaud, (G.1) aynı zamanda Türk edebiyatının önemli ismi Ahmet Hamdi Tanpınar'ın da dostudur. Tanpınar, Ekim 1955'te Türk Yurdu dergisinde yayımlanan yazısında, Bergeaud ile İkinci Dünya Savaşı'nın başlarında Güzel Sanatlar

³⁴Erdoğan Tanaltay, *Sanat Ustalarıyla Bir gün*, (İstanbul: Sanat Çevresi Kültür ve Sanat Yayınları, 1989), 66.

³⁵Erdoğan Tanaltay, "Tiraje ile Bir Gün", *Sanat Çevresi*, Sayı: 162, Nisan 1992, 52.

³⁶Ahmet Öner Gezin, *Akademi'ye Tanıklık 1 Güzel Sanatlar Akademisi'ne Bakışlar Resim ve Heykel*, (İstanbul: Bağlam Yayıncılık, Bi2003), 58.

³⁷Bedrettin Tuncel, "Bir Kültür Elçisi", *Cumhuriyet*, 28 Eylül 1955, 3.

Akademisi'nde yapılan bir toplantıda tanıştıklarını nakleder.³⁸ Bu yazıdan Bergeaud'nun yaşamına dair detaylı bilgi edinmek mümkündür; Tanpınar onu zamanının en iyi Latin ve Yunan gramercilerinden biri olarak görmektedir; üstelik Bergeaud daha École Normale'de öğrenciyken Şark'a ilgi duymaya başlamış, Fransız Ortaçağ destanlarında Şark tesirleri üzerinde çalışmış ve hocası Lanson tarafından eski yazmaları incelemesi için Venedik'e gönderilmiştir.

Görsel 1: “Yıl 1940, Boğaziçi'nde bir piknik. Ayakta duranlar arasında (soldan sağa) Fikret Adil, Aliye Berger, Nejad Devrim, Remide ve Prens Zeid seçiliyor. En sağda Şirin Devrim ve onun yanında da Léopold Levy var. Önde Çömelenler ise Fahr-el Nisa Zeid ve C. Bergeaud”, Necmi Sönmez, “Çağdaş Türk Resmine Yön Veren Bir Usta: Léopold Levy'nin Gravürleri”, *İstanbul, Üç Aylık Dergi*, Sayı: 12, (İstanbul: Tarih Vakfı, Ocak 1995), 38.

Keza Pierre Bergeaud da babasının klasik bir eğitim aldığını ve antikiteye merakını vurgulayarak, Türkiye'nin onun için klasik kültürle ilintili bir coğrafya olması nedeniyle ayrıca ilgisini çektiğinden bahsetmektedir.³⁹ Venedik'ten sonra yine araştırma amacıyla Budapeşte'ye giden Bergeaud, İstanbul'a gelmeden önce bir dönem Paris'te bir kadın terzihanesi işletmiştir.⁴⁰ Tanpınar, Fransa dışında üçüncü durağının İstanbul olduğunu yazdığı dostunun akademik çalışmaları hakkında da detaylı bilgi vermektedir;

Garp'la Şark'ın arasındaki kültür münasebetini ilk katedrallerin Fransız toprağında filizlenmeye başladığı çağlarda vücuta gelen “Chanson des Gestes”lerde arayan Bergeaud (tezin asıl adı Le Mirage Oriental

³⁸Ahmet Hamdi Tanpınar, “Bir Dostu Uğurlarken”, *Yaşadığım Gibi*, (Yay. Haz. Birol Emil), (İstanbul: Dergâh Yayınları, Üçüncü Baskı, Aralık 2000), 278.

³⁹Mémoires du Papillon. Pierre Bergeaud, ancien élève et fils de Camille Bergeaud, le fondateur (youtube.com) Erişim: 18 Nisan 2024

⁴⁰Tanpınar, “Bir Dostu Uğurlarken”, 280.

dans le Cycle de Charlemagne'dır), belki de bunu çok iyi bildiği için bu dostluk ocağının üstüne eğilmiş ve onu tam bir Fransız işçisi gibi aşkla beslemeğe çalışmıştır.⁴¹

Tanpınar, Bergeaud'nun Türk resmine katkısına da ayrı bir yer verir ve sanatçılar için sergi mekânlarının kısıtlı olduğu bir dönemde, sergi açmak isteyenlere tanıdığı imkânları özellikle vurgular;

Vazifelerinin dışında Türk resmi için yaptıklarını burada hatırlatmaktan kendimi alamayacağım. Konsoloshanenin büyük salonu onun zamanında hemen hemen Türk resmine tahsis edilmiş gibiydi. Kapanmasına herkesin o kadar üzüldüğü Maya Galerisi'nden ve yeni açılan Şehir Galerisi'nden evvel, halkımız genç Türk ressamlarını bu salonda tanıdı. Bergeaud için bu salonda bir sergi hazırlanması ve açılması daima mühim ve sevindirici bir işti.⁴²

Tanpınar, resimden anlayan ve Türk resmini seven Bergeaud'nun, Türk ressam ve heykeltıraşların hepsini tanıdığını da aktarır. Bergeaud'nun İstanbul'a ve burada içinde bulunduğu sanat ortamına duyduğu aidiyet de Tanpınar'ın anılarında somutlaşır;

Bürosunda ve evinde sevdiği ressamlarımızın resimleri en güzel yerlerde asılıydı. Dairesinde Bedrettin Tuncel ile beraber son defa kendisini ziyaret ettiğimiz zaman boş duvarlara baktıktan sonra bize: "Ancak resimlerimi topladıktan sonra buradan gideceğime inandım" derken yüzünde beliren ifadeyi hiç unutamayacağım. Doğrusu şu ki, ben de ancak bu sözü dinlediğim anda bu gidişin onun için manasını anladım. Birdenbire boşalmış, etajerlerdeki kitaplar ortaya yığılmış oda gözümde değişti. Bu sevmesini bilen adamı, bu dostu, bu İstanbul'da doğmamış İstanbul'lu her zaman arayacağım.⁴³

Yukarıda da bahsedildiği gibi, Bergeaud'nun kültür ataşeliği süresince üstlendiği pek çok önemli görev ve yürüttüğü projenin yanında, Fransız Konsolosluğu salonlarını sergi mekânı olarak kullanıma açarak dönemin Türk sanatına ve sanatçılara verdiği en büyük destek sayılabilir. Öyle ki, Tanpınar'ın da belirttiği gibi, 1950'li yıllar denilince genellikle akla ilk gelen özel galeri olan Maya Sanat Galerisi'nin dahi açılmasından önce, daha 1940'lı yılların sonlarından itibaren Fransız konsolosluk salonları, İstanbul'daki çok faal sergi mekânlarından biri olarak öne çıkar. Bu yılların sanat yazılarında da sıklıkla konsoloshanenin kentteki sergi mekânı açığını kapatması övülürken, İstanbul'un kendine ait sergi mekânlarının olmayışından da serzenişle bahsedilir. Bununla birlikte Fransız Konsolosluğu'nun bu önemli işlevi, Türk sanat tarihi yazımında tam olarak araştırılmış değildir ve onu, döneminin önemli bir açığını kapatan en önemli sergi mekânlarından biri olarak inceleyen müstakil bir araştırma da açıkçası yoktur. Bu metnin sonraki bölümünün amacı, tam da bu açığı gidermek adına, ulaşılabilen tüm sergileri bir envanter oluşturacak şekilde bir araya getirmektir.

3. Fransız Konsolosluğu Sergileri

Bir dönem yerinde Veba Hastanesi'nin bulunduğu Fransız Konsolosluğu binası, 1940'lı yılların sonları itibariyle, Türk sanatçıların eserlerini sergileme olanağı bulduğu önemli bir sergi mekânı olarak dönemin süreli yayınlarında sıkça karşımıza çıkar. Konsolosluk salonları, ressamların uzun zamandır ihtiyacı olan ancak hiçbir yetkili merciinin el atmadığını düşündükleri bir açığı, sergi mekânlarının yokluğunu karşılaması bakımından önemlidir. Zira 1940'lı yılların sonlarına doğru, İstanbul'un bir galeri veya sergi mekânından hala yoksun oluşu, gazete ve dergilerde sıklıkla dikkat çekilen bir konu haline gelmiştir. Pek çok yazar ve

⁴¹Tanpınar, "Bir Dostu Uğurlarken", 281. Bahsi geçen tezin isminin Türkçe çevirisi "Charlemagne Döngüsünde Şark Serabı"dır.

⁴²Tanpınar, "Bir Dostu Uğurlarken", 282.

⁴³Tanpınar, "Bir Dostu Uğurlarken", 282.

eleştirmen, İstanbul gibi bir kentte bağımsız galerilerin olmayışından şikâyet eder, sanatçıları için sergi açma olanaklarının kısıtlı oluşundan yakınır. Sanat eleştirmeni ve yazar Fikret Adil, “İstanbul’un ezeli dertlerinden biri” olarak nitelediği sergi mekânı probleminin sorumlusu olarak hem devleti hem belediyeyi hem de özel teşebbüsü gösterir;

Resim galerisini devlet, belediye ve nihayet hususi eşhas tesis eder. Bizde, Devlet, Ankara’da senede bir defa sergi yapar. Evvelce bu sergi evi olarak inşa edilen yerde yapıldı. Burası Tiyatro Opera haline konuldu ve sergi, Halkevinin misafirperver lakin kış ayları ısındırılamayan ve soğuktan gezilemeyen salonlarına nakledildi. Son zamanlarda yeni sergi evi inşaatı bitti de Resim sergileri de bu durumdan kurtuldu. İstanbul’da ne Devlet nede Belediye resim ve heykele alaka göstermektedir. Hususi eşhasa gelince henüz içlerinde resimden anlayan bulunmadığı ve bir galerinin şehrin geçit yerlerinde kalabalık semtlerde açılması icap ettiği için, hususi eşhas böyle bir dükkân bulabildikleri takdirde, orada muhalebici, çorapçı dükkânı açmayı veya piyango biletleri satmayı tercih ediyorlar.⁴⁴

Adil, yazısının devamında, İstanbul’daki sanatçıların işlerini sergileyebilecekleri iki salondan bahseder, bunlardan biri Sanat Dostları Cemiyeti’nin Ses Tiyatrosu geçidindeki yeri, diğeri ise Fransız Konsolosluğu’dur. Adil’e göre her iki mekân da ışık bakımından yetersizdir ancak yine de varlıkları ve kapılarını sanatçılara açmaları mühimdir ve zaten önceki senenin tüm önemli sergileri de bu iki mekânda yapılmıştır.⁴⁵ Tıpkı Adil gibi, İstanbul’un resim sergisi açılacak bir mekânı olmayışından yakınan bir diğeri isim ise Erdoğan Tanaltay’dır. Tanaltay, 1947-1948 yıllarında Beyoğlu’nda müzik, sinema ve tiyatro temsillerinin mekân sorunu yaşamadığından bahseder ve “Beyoğlu’nun bu hareketli sanat ortamı içinde Türk ressamı neredeydi?” sorusunu sorar ve cevabını da yine kendi defterine düştüğü kimi notlardan yola çıkarak, çarpıcı bir biçimde verir;

Eren Eyüboğlu resim sergisi: Beyoğlu’nda Filarmoni Derneği salonunda, 10 Mayıs 1946... Hamit Görele: İsmail Oygur Atelyesi, 10 Mayıs 1946... Fahrünnisa Zeyit; Teşvikiye Ralli Apartmanı, 26 Mayıs 1946... Unesco’nun Paris’teki Modern Sanat Sergisi’ne katılan Türk ressamlarının eserleri: Dekorasyon Mağazası-Beyoğlu, 16 Kasım 1946... Naci Kalmukoğlu Ada Mağazası-İstiklal Caddesi, 30 Aralık 1946... Nuri İyem Resim Sergisi: Ada Mağazası, 12 Temmuz 1947... Ressam Ruhi: Beyoğlu Halkevi, 7 Eylül 1947... Elif Naci: Eminönü Halkevi, 26 Aralık 1947... Naci Kalmukoğlu: Beler Oteli-Beyoğlu, 1 Mayıs 1947... Ve böylece devam edip gider... Bugün şehrimizin sanat ortamına renk katan resim galerilerinden hiçbiri henüz ufukta görünmüyor.⁴⁶

Tanaltay’ın notlarından da görülebileceği gibi, 1946’dan 1947’ye geçen bir senelik sürede kentte pek çok sergi açılmış, ancak bu açılışların hiçbiri bir galeride gerçekleşmemiştir. Zaten sanatçıları alternatif çözümler bulmaya yönelten de budur: İstanbul’un bağımsız bir sergi salonu veya galerisinin olmaması problemi. Bu yüzden onlar sergilerini çoğunlukla halkevlerinde, otellerde, dernek salonlarında ve mağazalarda düzenlenmiştir. Tanaltay’ın yukarıda bahsettiği sergiler arasında Teşvikiye’deki Ralli Apartmanı’nda düzenlenen Fahrünnisa Zeid sergisi bu bakımdan özellikle ilginçtir. Zeid, atölyesine yaptığı bir ziyaret sırasında, resimlerini çok beğenen Fikret Adil’in sergi açmasını önerisine, “Peki ama ne yapayım? İstanbul’da galeri yok ki” diye söylendiğini anlatır. Adil, buna karşılık Zeid’e Güzel Sanatlar Akademisi’ni önerir ancak sanatçı zaten daha önce d Grubu ile Akademi’deki sergilere katılmıştır. Böylece Zeid, kişisel sergisini Teşvikiye’de bulunan

⁴⁴Fikret Adil, “1949’da Resim ve Heykel,” *1950 Sanat Yıllığı*, der. Refik Ahmed Sevengil (İstanbul: Osmanbey Matbaası, 1950), 20.

⁴⁵Fikret Adil, “1949’da Resim ve Heykel”, 21.

⁴⁶Erdoğan Tanaltay, *Sanat Ustalarıyla...Bir gün*, 35.

Ralli Apartmanı'ndaki şahsî dairesinde açmaya karar verir.⁴⁷ Bu örnek, İstanbul'da sanat eseri sergileme alanlarına ilişkin yetersizliklerin ve olanaksızlıkların, sanatçıları kendi imkanlarını zorlayarak çözüm yaratmak durumunda bırakmasının uç örneklerindendir. Zira Fikret Adil gibi saygın bir sanat eleştirmeninin Zeid'e önerisi bile, kentin sanat eğitimi veren tek kurumu olan Güzel Sanatlar Akademisi'nde, yani bir okulda sergi açmaktan öteye gidemez. Diğer seçenekler ise ancak oteller, mağazalar veya halkevleridir. Bir sanat galerisinin yokluğu, 1940'ların İstanbul'u için ciddi ve yakıcı bir sorundur.

İşte Fransız Konsolosluğu, böylesine belirgin bir sorunun çözümü olarak belirir ve 1940'ların sonlarından itibaren, eserlerini sergilemek niyetindeki sanatçılar adına ciddi bir galeri işlevi görür. Kurum, 1947'de Yeniler Grubu'nun, 1948'de ise Zeki Faik İzer'in ve Abidin Elderoğlu'nun sergilerine ev sahipliği yapacaktır ancak konsolosluğun, İstanbul'un önemli sergi mekânlarından biri olması, Camille Bergeaud'nun 1949'da Fransa Kültür Ataşeliği görevine getirilmesiyle gerçekleşecek ve bunun ardından konsoloslukta düzenlenen sergilerin sayısı önemli ölçüde artacaktır. Bu önemli gelişme, sanat camiası için son derece önemlidir. Nitekim eleştirmenler ve dönemin sanat eleştirisinin oluşmasında önemli payı sahibi kimi sanatçılar, bu yıllarda kaleme aldıkları yazılarda, İstanbul'un bir sergi mekanına sahip olmayışını sık sık eleştirirken, yardımlarına koşup salonlarını kendilerine açan Fransız Konsolosluğu'na olan minnettarlıklarını da her fırsatta dile getirirler;

[...] plastik sanatlar, hele zavallı resim, büsbütün biçare vaziyettedir. Çünkü ne Devlet, ne Belediye, ne Güzel Sanatlar Akademisi, ne de her hangi bir şahıs, kurul ve ticaret evi bu şehirde onun ehemmiyeti ile ölçülü bir sergi yeri, bir galeri yaptırmış, kurmuş değildir. Sergiler bu güne kadar rastgele, Halkevlerinin köşe bucaklarında, sinema hollerinde ve bar antrelerinde, boş dükkânlarda, daha bilmem nerelerde açılırdı. Nihayet bir gün, bir yabancı Devlet mümessili, yani Fransa'nın İstanbul Konsolosu sayın Mösyö Lagarde ile kıymetli Türk dostu kültür ataşesi M. Camille Bergeaud, Türk sanatının bu perişan haline acıdılar ve Konsolosluğun Taksimdeki binasının bir salonunu sanatkarlarımız adeta hediye ettiler. Bu tarihten beri ışığı ile değilse hiç olmazsa mevkii, eni ve boyu bakımından bir sergi yerine benzeyen bu salon, ressamlarımızın yüzünü güldürdü. Söylendiğine göre, belediyemiz, Taksimde yapılan yeni tiyatro binasına bir sergi yeri ayırtacak, ayrıca Harbiyede yapılan Spor ve Sergi Sarayı da sanatı, resim ve heykeli, barındırabilecektir. Bu mesut günler gelinceye kadar yaşasın Fransız Konsolosluğu!⁴⁸

Yukarıdaki satırların sahibi olan K. Erol, Ocak 1949 tarihli bu yazısının devamında, Fransız Konsolosluğu'nda senenin ilk sergisinin, "Yeni Resim Sergisi" adıyla, Yeniler Grubu sanatçıları tarafından açılacağını belirtir.⁴⁹ Ancak o senenin bahar aylarında Yeniler'den önce başka iki sergi düzenlenmiştir. Bunlardan ilki, 16 Nisan 1949 Cumartesi günü, eserlerini ilk defa sanatseverlerle buluşturan Asuman Yavuzer'in ilk kişisel sergisidir.⁵⁰ Aynı haberin devamında, 1 Mayıs 1949'da "Geçen yıl Paris'te bir tetkik seyahati yaparak tekniğini ve dünya görüşünü yenilemiş olan" Hakkı Anlı'nın "realist ve mücerret" eserlerini bir araya getirdiği büyük bir sergi açmaya hazırlandığı haberi verilmiştir. Aynı haberde, Hakkı Anlı'dan sonra Nuri İyem ile arkadaşlarının açacağı bir sergiden de bahsedilmiş ve bunu yaza kadar başka sergilerin takip edeceği bilgisine yer verilmiştir.⁵¹ Görünen odur ki, konsolosluk salonları bahar dönemine yoğun bir programla başlamıştır. Haberin başındaki esprili girizgâh ise konsolosluk salonlarının Türk ressamlarının gözünde nasıl bir kurtarıcı görevi gördüğü hakkında fikir vermektedir; "Nükteden hoşlanan bazı genç ressamların (milli

⁴⁷Şirin Devrim, *Şakir Paşa Ailesi Harika Çılgınlar*, (İstanbul: Milliyet Kitapları, Ocak 1997), 183.

⁴⁸K. Erol, "Resim Sergileri", *Yaşayan Sanat*, Yıl:1, Sayı:1, Ocak 1949, 13.

⁴⁹K. Erol, "Resim Sergileri", 13.

⁵⁰Anonim, "Sergiler Arasında", *Yaşayan Sanat*, Yıl: 1, Sayı: 4, Nisan 1949, 64.

⁵¹Anonim, "Sergiler Arasında", 64.

galeri) adını taktıkları Fransız konsoloshanesindeki salon, yeni yeni sergilere sahne olacaktır.”⁵² Henüz kendine ait bir resim galerisi bulunmayan büyük bir kentteki yabancı bir devletin konsolosluk salonlarının, o kentin (hatta ülkenin) ‘millî galeri’si olarak adlandırılmasında, doğrusu acı bir alaycılığın da izi vardır.

Tarih Mayıs 1949’u gösterdiğinde, bu “millî galeri”nin salonu, Hakkı Anlı’nın sergisine ev sahipliği yapmaktadır. Yazar ve gazeteci Şevket Rado, sergiyi gezenler arasındadır ve izlenimlerini Akşam Gazetesi’ndeki köşesine şöyle aktarmıştır;

Son olarak beş altı ay evvel Pariste kaldığı üç hafta zarfında Picasso’nun dehâsına nüfuz ederek onun gibi anlaşılmaz oluveren Hakkı Anlı’nın resim sergisini bugünlerde Beyoğlundaki Fransız konsolosluğu binasının parkelerinde seyredebilirsiniz. Geçen günkü konferansında Jean Cocteau Picassoyu anlamadığını söylemişti, iyi ki ressam Sabri Berkel orada yoktu. Çünkü sergide Hakkı Anlı’yı kimsenin anlamamasına fena halde kızıyordu.⁵³

Rado’nun, eserlerin konsolosluk binasının “parkelerinde” seyredebileceğini yazması okuyucuda merak ve şaşkınlık uyandırabilir, ancak yazar, alaycı bir dille kaleme aldığı yazısında bu ayrıntı hakkında bilgi vermez. Hakkı Anlı’nın sergisi ve olaylı açılışıyla ilgili detaylı bilgi veren kişi Fikret Adil’dir; Anlı’nın sergisini konsolosluğun “parkelerinde” seyretmenin anlamını da böylece Adil’den öğreniriz:

Bu serginin iki hususiyeti vardı. Birincisi, ressam, tablolarını çerçevesiz ve duvara asacak yerde zemine yatırmak suretile teşhir ediyordu ve hiç de fena olmuyordu. İkincisi, Hakkı Anlı Fransada “Non-figuratif” diye anılan cereyana kapılarak memleketimizde bu tarzda ilk sergiyi açıyordu. Gayrı temsili diyebileceğimiz bu tarzın hususiyeti, isminden de anlaşılabilirliği veçhile, tablonun renk ve şekilden ibaret olması, bir şeyi, bir mevzuu temsil etmez gibi görünüşüdür. Bir nevi resimde tasavvuf, tecridin tecridi gibi bir şey. Mesela bir halı görüyorsunuz, üzerinde şekiller ve renkler vardır. Hiç bir zaman aklınıza o şekillere mana vermek gelmez, işte onun gibi bir resim tarzı.⁵⁴

Anlı’nın resimlerini yerlerde, parkelerin üzerinde sergilemesi, böylesi teşhir pratiklerine pek de alışık olmayan İstanbul’un sanat izleyicisi için yeterince şaşırtıcı olmuş olmalıdır – hem Rado’nun, hem de Adil’in yazısında bunun izlerini bulmak olasıdır. Bununla birlikte, Fikret Adil’in yazısının devamından, sergideki tek sansasyonel olayın eserlerin yerde sergilenmesi olmadığı da anlaşılır. Zira sergide bulunan fakat non-figuratif resimlere ve bir de kübik tabloya sinirlenen gazeteci ve yazar Vedat Nedim Tör; birden bir sandalyeye çıkmış, yüksek sesle bu tarz resimlerin aleyhine genel bir nutuk attıktan sonra Anlı’ya bir de teklifte bulunmuştur; teklif, resimleri beğenip beğenmedikleri konusunda davetliler arasında bir oylama yapmaktır. Adil, oylamanın sonucunu, “teklifin müspet bir neticesi oldu, ressam hemen oracıkta üç tablosunu sattı.” şeklinde aktarır.⁵⁵ Adil’in modern yaklaşımlara yönelik tepkiyi olduğu kadar, onun destekçisi olan bir tavrın da varlığını, nükteli bir dille anlattığı bu yazı, müstakil bir sanat galerisi olmamakla birlikte, kentte epey hareketli bir sanat çevresinin olduğunu da bizlere gösteren bir örnektir.

Yine Fikret Adil’in aktardığına göre, 1949’un Haziran ayında konsolosluk salonunda bu defa Sami Yetik’in eserlerinden meydana gelen bir sergi düzenlenir; bu sergide sanatçının vefatından sonra Fatih’teki evinde yapılan müzayedede satılmayan eserlerine de yer verilmiştir.⁵⁶ Bu sergi iki bakımdan ilginçtir: ilki, Sami

⁵²Anonim, “Sergiler Arasında”, 64.

⁵³Şevket Rado, “Sözün Gelişi – Nurullah Berk’in serbes resim akademisi dolayısıyla”, *Akşam*, 4 Mayıs 1949, 2.

⁵⁴Fikret Adil, “1949’da Resim ve Heykel”, 21.

⁵⁵Fikret Adil, “1949’da Resim ve Heykel”, 21.

⁵⁶Fikret Adil, “1949’da Resim ve Heykel”, 21.

Yetik'in, bir süredir konsoloslukta sergi açan sanatçılardan hem yaşça büyük olması ve hem de daha eski olarak düşünölen bir resim tarzına bağı olan Meşrutiyet Kuşağı ressamı arasında sayılması, ikincisi de vefat etmiş bir sanatçı olmasıdır – zira bilindiğı kadarıyla, o tarihe kadar konsolosluk salonunda, vefat etmiş bir sanatçının ardından düzenlenmiş bir sergiye rastlanmaz. Yetik'in 1945'te hayatını kaybettiğı hesaba katılırsa, 1949 tarihli bu serginin, eski nesilden bir usta için, vefatının ardından yapılmış bir anma ve saygı sergisi gibi düşünöldüğü ihtimali güç kazanır – nitekim, Fatih'teki evde yapılan müzayededen kalan eserlerin de kendine sergide yer bulması, bahsedilen ihtimali güçlendirir. Bu sergiyi Ankaralı mimarların düzenledikleri bir sergi ile Nimet Danişmend'in "çok hususi estamları" tanzir ettikleri sergi ve daha sonra Yeniler Grubu'nun sergisi takip eder.⁵⁷ Adil'in "Ankaralı mimarların sergisi" diye anlattığı sergiden ayrıca bahsetmek gerekir. Bu, 17-24 Haziran 1949 tarihleri arasında, Bahçekapı'da inşa edilecek yeni Vakıf İş Hanı proje yarışmasına katılan mimar ve mühendislerin projelerinden oluşan bir sergidir.⁵⁸ Bu mimarlık sergisi, bize konsolosluğun sadece pentür veya heykel sergilerini barındırmadığını gösteriyor. Bu arada, yüksek ihtimalle mimarlık sergisinden sonra ve Danişmend'in sergisinden önce, konsolosluk salonu bir de "M. Hayta" sergisine ev sahipliğı yapar;⁵⁹ bu bahsedilen isim, tabela ressamlığı da yapan Haytayan kardeşlerden olan Mardiros Haytayan'dır.⁶⁰ (G.2)

Görsel 2: M. Hayta tarafından Taksimdeki Fransız konsoloshanesi salonlarında açılan resim sergisinden bir köşe, *Akşam*, 11 Temmuz 1949, 5.

Haytayan'ın sergisinden sonra, Nimet ve Celile Danişmend kardeşler sergilerini açarlar. Bir haber köşesinde, bu sergiden ve sanatçılarından şöyle bahsedildiğı görülür; "Bayan Nimet eski Çin empresyonist tarzına, Bayan Celile de realist ve biraz da ilustratif bir zevke uygun olarak çalışmaktadırlar. Bu sanatkârlarla Türk kadın ressamlığı iki yeni ve değerli unsur kazanmış oluyor."⁶¹ Sergi açtıkları dönemde Türk kadın

⁵⁷Fikret Adil, "1949'da Resim ve Heykel", 21.

⁵⁸Anonim, "Vakıf iş hanı için hazırlanan projeler teşhir ediliyor", *Akşam*, 17 Haziran 1949, 3.

⁵⁹Anonim, "M. Hayta tarafından Taksimdeki Fransız konsoloshanesi salonlarında açılan resim sergisinden bir köşe", *Akşam*, 11 Temmuz 1949, 5.

⁶⁰Haytayan kardeşlerle ilgili detaylı bilgi için bkz; Güven Bayar, "Tabela Ressamları Mardiros-Haygaz Haytayan Kardeşler", *Agos*, 30 Mart 2022, Erişim: 18 Haziran 2024. Tabela ressamı Mardiros-Haygaz Haytayan Kardeşler | *Agos*

⁶¹Anonim, "Ayın Sanat Hareketleri", *Yaşayan Sanat*, Yıl: 1, Sayı: 8, Ağustos 1949, 128.

ressamlığının ciddi bir kazanımı olarak görülen, bugün ise isimleri pek bilinmeyen bu iki kız kardeş hakkında yapılmış kapsamlı bir araştırma henüz bulunmadığı için, onların yaşamlarıyla ilgili çok fazla bilgiye erişmek de mümkün değildir.

1949'un Kasım ayında, konsolosluk salonunda bu defa Leyla Gamsız Sarptürk'ün (1921-2010) sergisi açılır. 16 Kasım tarihli bir haberde, önceki akşam açılışının yapıldığı belirtilen sergi, 25 Kasım 'a dek her gün 14:00-19:00 saatleri arasında ziyaret edilebilecektir. Sergide canlı renklerle süslü 45 esere yer verilmiştir.⁶² Fikret Adil, sanatçıyı ve çalışmalarını şöyle yorumlar; "En genç kadın ressamlarımızdan olan bu san'atkar ciddi bir şekilde çalışmaktadır ve kendisine hususi bir tarz vermek endişesindedir. Aynı heves ve gayretle bu yolda devam ederse, ileride kendisinden çok bahsettirecektir."⁶³

Adil'in övgüyle bahsettiği sanatçının sergi açılışı, gerçekte ne yazık ki epey تنها geçer. Leyla Gamsız, bu sergide teşhir ettiği eserlerini, eşinin görevi nedeniyle gittikleri Hendek'te tamamlamıştır. Zaten resimlerin konusu da burada sıklıkla gördüğü tütüncü kadınlardır; sanatçı onların gündelik hayatlarından kimi sahneleri resmetmiştir. Gamsız, bu sergi için tablolarını önceden İstanbul'a gönderir ve tüm hazırlıklarını tamamladıktan sonra kendisi de otobüsle İstanbul'a gelmek üzere yola çıkar. Ancak büyük bir talihsizlik olur; Gamsız'ın da içinde olduğu araç, İstanbul yolunda bir hendeğe yuvarlanır. Olanlar sadece bununla da kalmaz; zira Gamsız'ın aktardığına göre Fikret Adil'in, bu kazayı "Hendek'ten hendeğe" başlığıyla gazeteye yazması sonucunda, bu haberi okuyanlar serginin açıklamayacağını düşünür ve Fransız konsolosluğundaki serginin açılışına kimse gelmez. Ancak bu serginin üzücü başlangıcına rağmen, serginin daha sonra Gamsız'a yeni kapılar açtığı söylenebilir de: bu sergi sayesinde kazandığı bir yıllık bursla Fransa'ya gitmiş, burada Fernand Léger ve daha sonra Andre Lhote ile çalışma imkanını elde etmiştir.⁶⁴

Adil'in aktardığına göre Gamsız'ın sergisiyle 1949'u kapatan konsolosluk, yeni sergi taleplerini bir süre reddetmek durumunda kalmıştır; çünkü salon belirli bir zaman için burada düzenlenecek kültür konferanslarına tahsis edilmiştir.⁶⁵ Büyük ihtimalle bu nedenle, sergi salonunun hareketlenmeye başlaması ancak 1950'nin bahar aylarında mümkün olacaktır. Nisan ayında Bedri Rahmi Eyüboğlu, konsolosluk salonunda bir sergi açar. Eyüboğlu'nun hem kendi çizgisinden hem de bir dönem üyesi olduğu d Grubu'ndan daha başka bir yöne gitmekte olduğunu yazan Rado, gördüğü eserlere beğenisini şu sözlerle köşesine taşımıştır; "Mozaik gibi, halı gibi, kilim gibi daha çok renk ustalığına dayanan, köylüyü, vapuru, şehri, denizi mücerret ve primitif bir anlayışla takdim eden bu resimler bilhassa renk bakımından, ilk başta insanı saran havalariyle güzeldirler."⁶⁶ Yazılarında Vâ-Nû kısaltmasını kullanan Vâlâ Nureddin (1901-1967) ise Nisan ayı sonuna kadar sürmesi planlanan serginin, Mayıs ayında da beş gün uzatıldığını ve sergiye girişin ücretsiz olduğunu yazmaktadır. Nureddin aynı yazısında "Fransız Dostlara Teşekkür" kısmı ayrı bir bölüme de yer vermiş; hem konsolosluk görevlilerine duyduğu minnettarlığı, hem de Türk sanatçılarına karşı duyduğu mahcubiyeti şöyle aktarmıştır;

Fransa, ötedenberi Türk münevverlerine cemilekâr olmuştur. Şimdi de, hâlâ muhtelif fırsatlarla elindeki imkânları kullanıyor; kendine ait resmi bir binada, salonlarını sergilerimize tahsis etti. Bedri Rahmiden de, ücret almaksızın hattâ elektrik parası istemeksizin eser teşhir etmek imkânını esirgememiş. Bu lûtfkârlığından dolayı Fransız dostlarımıza teşekkür ederiz. Aynı kolaylığı, kendi şehrimizde, kendi sanatkârlarımıza göstermemekten ne derece üzüldüğümüzü de burada kaydetmek lüzumunu duydum.⁶⁷

⁶²Anonim, "Bir resim sergisi açıldı", *Akşam*, 16 Kasım 1949, 3.

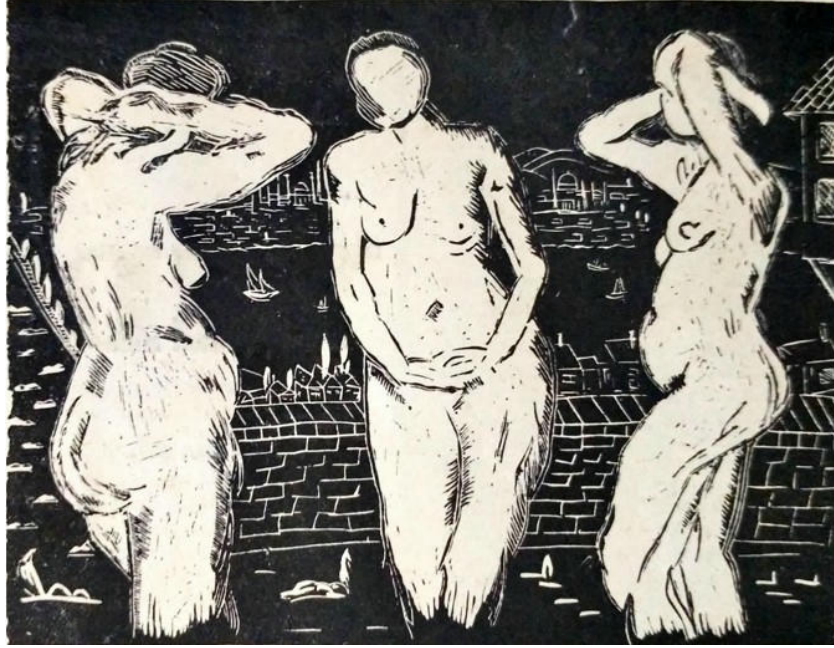
⁶³Fikret Adil, "1949'da Resim ve Heykel", 22.

⁶⁴Erdoğan Tanaltay, *Sanat Ustalarıyla...Bir gün*, 70.

⁶⁵Fikret Adil, "1949'da Resim ve Heykel", 22.

⁶⁶Şevket Rado, "Sözün Gelişi – Bedri Rahmi'nin resim sergisi", *Akşam*, 23 Nisan 1950, 2.

Bedri Rahmi'nin resim sergisini, Mayıs ayında açılan Sevim Madra sergisi takip etmiştir. Şevket Rado, "[...] acaip olmadan da kimseye benzememenin mümkün olduğu"nu gösterdiği için kıymetli bulduğu sergide Madra'nın Ayvalık peyzajlarından, portrelerinden ve küçük küçük saksı tablolarından övgüyle söz eder.⁶⁸ Takvimler Haziran ayını gösterdiğinde ise 1941'den beri beraber sergi açan Yeniler Grubu'ndan ayrılan Fethi Karakaş'la Azra İnal'ın, ilk ortak sergilerini Fransız Konsoloshanesi salonlarında açtıkları görülür. Sergiye Fethi Karakaş'ın "[...] çok canlı İstanbul peyzajları, hayal oyununun feerik dünyasından mülhem Karagöz tabloları ve nefis gravürler" ile katıldığı, Azra İnal'ın ise "[...] bu yarı müstakil ilk serginin heyecanını layıkıyla duyuran güzel eserler" hazırladığı dönemin sanat haberlerine yansımıştır.⁶⁹ (G.3)

Görsel 3: Azra İnal'ın eseri: *Çıplaklar, Yeditepe, Sayı: 5, 1 Haziran 1950, 3*

Güz mevsiminin gelmesiyle, Eylül da ayında salonda yeni sezon, yine bir ortak sergiyle açılır; Müreccel Özsever, Mukaddes Erol ve Fikret Ürgüp'ün üç kişilik sergisi. Mukaddes Erol ve Müreccel Özsever, Güzel Sanatlar Akademisi çıkışlı iki ressamdır, Fikret Ürgüp ise resim konusunda kendi kendisini yetiştirmiş bir doktor, aynı zamanda da yazardır. Sergide elliye yakın eser teşhir edilir ve sergiyle ilgili haberde sezonun bu yeni sergisinin "yine" konsoloslukta açıldığının altı, şu sözlerle çizilir; "Yine diyoruz, zira Fransız dostlarımız salonlarını bu işe tahsis etmeseler, hemen hemen şehirde resim sergisi açmak kabil olmayacak."⁷⁰ Bu hayli sitemkâr sözlerin "fa." imzalı yazarı ise Fikret Adil'den başkası değildir. Sergiyle ilgili Yeditepe'de çıkan bir haberde, Müreccel Özsever ve Mukaddes Erol'un "[...] resimde tarz araştırmalarından uzak kalarak imkânlarını, hislerini ifadeye tahsis eden ve bunu özlü, sade bir şekilde yapan" sanatkârlar olduğuna yer verilirken, Ürgüp'ün ise "[...] otodidaktlara mahsus meziyet ve kusurlara sahip olduğu" belirtilmiştir.⁷¹ Sergiyle ilgili önemli bir diğer bilgiyi ise, Ocak 1951 yılında Beş Sanat'ta yayımlanan yazısıyla Mahmut Cûda aktarmaktadır; Cûda, ilginç bir hesap yaparak, 69 resmin teşhir edildiği serginin sanatçılara toplam masrafının 2830 lira olduğunu belirterek, bu sergiden sanatçıların iki ahababının satın aldığı resimlerden 150 lira kazanıldığını yazar;

⁶⁷Vâ-Nû, "Akşamdan Akşama – Bedri Rahmi'nin resim sergisi", *Akşam*, 29 Nisan 1950, 3.

⁶⁸Şevket Rado, "Sözün Gelişi – Sevim Madranın Sergisi", *Akşam*, 14 Mayıs 1950, 2.

⁶⁹Anonim, Fethi Karakaş ve Azra İnal Sergi Haberi, *Yeditepe*, Sayı: 5, 1 Haziran 1950, 3.

⁷⁰Fikret Adil, "Resim Kronikleri – 3 genç ressamın sergisi", *Yeni İstanbul*, 11 Eylül 1950, 4.

⁷¹Anonim, "Üç Ressamın Sergisi", *Yeditepe*, Sayı: 9, 1 Ekim 1950, 1.

Demek oluyor ki, üç arkadaşın 133 günde meydana getirdikleri mükemmel bir sergi 2830 lira masrafa mukabil 150 lira gibi küçük bir gelir sağlamış ve 2680 lira zararla kapanmıştır. Böylece blâncomuzu neticelendirirken, üç arkadaşın mirasyedi olmadıkları, birikmiş paraları da bulunmadığı düşünülürse 133 gün daha nasıl yaşayıp çalışacaklarını kestirmek güçtür.⁷²

Sanatçının emeğiyle yaşamını devam ettirmesinin ne denli zor olduğunu bu basit hesapla ortaya koyan Cûda'ya göre, çözüm yalnızca birkaç kişilik sergiler açmak değildir; hatta mimar, dekoratör, heykeltıraşları da dahil ederek sergiler organize etmek bile bu duruma yönelik yeterli bir sonuç vermeyecektir. Sanatçının önerdiği çözüm, plastik sanatlarla uğraşanların bir araya gelerek ülke genelinde programlı bir sanat propagandası yapması gerektiğini savunur.⁷³

1 Temmuz tarihinde açılan Becky Molho sergisinin ardından,⁷⁴ konsolosluğun salonu için Güz dönemi hayli hareketlidir: Ekim ayında artık İnal ve Karakaş'sız yoluna devam eden Yeniler Grubu'nun hazırladığı resim ve fotoğraf sergisi açılmış;⁷⁵ ayın sonundaysa konsolosluk salonu Fethi Karakaş'ın kişisel sergisine ev sahipliği yapmıştır.⁷⁶ Kasım ayına gelindiğinde, önceki sene aynı mekanda kişisel sergisini açan Mardiros Haytayan, bu sefer kardeşi Haygaz Haytayan ile birlikte bir sergi açar ve bu sergi, dönemin basınında "Hayta kardeşler resim sergisi" şeklinde haberleştirilir.⁷⁷ Aralık ayında ise, konsolosluk salonunda iki ay önce kişisel sergisini açan Fethi Karakaş, bu sefer yine tıpkı İnal gibi, bir dönem beraber mensubu olduğu Yeniler Grubu'ndan Agop Arad ile birlikte aynı salonda eserlerini sergilemiştir. Hıfzı Topuz, Yeniler Grubu'nu terk eden iki ressamın bu sergide toplam 57 eser sergilediklerini aktarır ve birkaç seneden beri konsolosluk salonunda devam ettirilen yoğun faaliyete rağmen, İstanbul'da sanatçıların en temel sorunlarından biri olarak süregiden mekânı sıkıntısına şöyle değinir;

Fethi ile Arad'ın sergisine yine Fransız Konsolosluğu kollarını açmış. Artık Konsoloshane de adeta daimî bir sergi salonu oldu. Her başı sıkışan doğru Konsoloshaneye koşuyor. Konsoloshanenin salonunda bu kadar bol sergi seyredilememiz de Fransız Kültür Ataşeliğinin sanatkârlarımıza âzami kolaylık gösterdiğine delalet etmektedir.⁷⁸

Önceden de belirtildiği gibi, Camille Bergeaud'nun öğrencilerinden olan Topuz, yazısında Fransa Kültür Ataşeliği'ne minnettarlığını dile getirdikten sonra, sanatçıların 6 aylık çalışmasının ürünü olan 57 eserden yalnızca 12 adedinin satıldığını ve bunun karşılığı olan ücretin 600 lira olduğunu aktarır. Böylece sanatçı başına 300 lira düşmüştür, bu da aylık 50 lira kazanç anlamına gelir; Topuz, 11 senedir emek veren, kalbur üstü tabir ettiği Arad ve Karakaş'ın boya, fırça çerçeve masraflarını da çıkarınca ellerine hiçbir şey kalmayacağına dikkat çeker. Topuz, aynı zamanda eserlerin neden satılmadığı sorusuna da cevap aramaktadır; ona göre resimden anlayanların çoğu gençlerdir ancak onların resim alacak parası yoktur. Buna rağmen önceleri düzenlenen sergilerin bomboş geçtiğini belirten yazar, son zamanlarda sergilere katılımın arttığını ve "yine de" 600 liralık kazancın kötü olmadığını vurgular. Topuz, Arad'ın 22 tablosu, Karakaş'ın ise 21 tablo ve 14 gravürü olduğunu belirttiği serginin kolay anlaşılır, seyirciyi yormayan bir sergi olduğunu belirtir. Yazar, Arad'ın en ilgi çekici tablosunun, "alaturkalaşmış kokteyl göreneğini" gayet basit çizgilerle aktardığı

⁷²Mahmut Cûda, "Batak Bir Sanat Davâsı", *Beş Sanat Yenitürk Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 10, Ocak 1951, 5.

⁷³Cûda, "Batak Bir Sanat Davâsı", 5.

⁷⁴Anonim, "Vernissage à la salle des Expositions du Consulat de France", *Istanboul*, 28 Haziran 1950, 4.

⁷⁵Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 2 Ekim 1950, 2.

⁷⁶Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 29 Ekim 1950, 2.

⁷⁷Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 21 Kasım 1950, 2.

⁷⁸Hıfzı Topuz, "Arad ve Karakaş'ın son resim sergileri", *Akşam*, 20 Kasım 1950, 5.

“Kokteyl salonu” adlı resmi olduğunu da ifade eder. Arad, “İstanbul hatırası” adlı tablosunda ise konu olarak sokak fotoğrafçılarına poz veren bir figürü seçmiştir. Topuz’un bu resmi “fazla işlenmemiş” bulmasına karşın, Karakaş’ın gravürlerinden ve tek siyah renkle ne kadar çok şey anlattığından etkilendiği anlaşılır.⁷⁹ Bunlar dışında sergi bir İstanbul manzaraları şöleni gibidir;

Bir iki tablo çıkartılacak olsa sergiye rahat rahat “İstanbul manzaraları sergisi” diyebiliriz. Arad da Fethi de hep İstanbulla uğraşmışlar. Kabataştan Dolmabahçe sarayı, Tozkoparandan İstanbul, Yenikapı, Çamlıcadan Boğaz, Galata Köprüsü, Florya Köşkü, Anadoluhisarı, Kumkapı Aradın İstanbula ait tabloları. Fethi de Çarşıkapı, Galata kulesi, kum iskelesi, Sinanpaşa camii, Büyükada, Kısıklı, Üsküdar gibi eserlerle hep İstanbuldan çizgiler vermiş.⁸⁰

Fransız Konsoloslugu, 1950’yi geride bırakırken, salonunu bu sefer pentüre değil, bir heykel sergisine açmıştır. İbrahim Çallı’nın Denizli Çal’dan hemşerisi olan ve özellikle taş heykeller çalışan heykeltıraş Osman Macunlu, 23 parçadan oluşan sergisini 1950’nin Aralık ayında izleyicilerle buluşturur. Macunlu’nun İstanbul Şehir Tiyatrosu’nun dram kısmına yerleştirilen Kavuklu Hamdi heykeli de bu sergide teşhir edilen eserler arasındadır.⁸¹

1951’in başında, konsolosluk salonlarında Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun Güzel Sanatlar Akademisi’ndeki öğrencilerinin bir araya gelerek kurduğu On’lar grubu sergilerini açarlar. On kişiyle başlayan gruba, sonraki aşamada on sanatçının daha katılması, bu kadar kalabalığın sanatçılar arasında bir “vuzuhsuzluk” doğurduğu yönünde eleştiri alır.⁸² Şubat ayında, Fransız Konsoloslugu’nda, önemli bir otodidakt sanatçının eserlerinin teşhir edildiği görülür; üç seneden fazla bir süredir Londra’da John Buckland Wright’ın yanında gravür üzerine çalışan ve yaklaşık 150 gravürle ülkesine dönen Aliye Berger’in ilk kişisel sergisi açılmıştır. Beş Sanat dergisine genellikle iğneleyici bir üslupla sergi eleştirileri yazan Hikmet Tepedelenli, “Türkiye’de açılan ilk gravür sergisi” olduğunu belirttiği serginin bu açıdan tarihi bir önem taşıdığına dikkat çekerken, Aliye Berger’in sanatına olan hayranlığını dile getirmekten de çekinmez;

Aliye Berger’in Gravürlerindeki ifade kudret ve derinliği üstün bir mâna taşıyor. Kompozisyonları ise pek müheyyiştir. Bu da ayrıca eserlerine büyüklük vermektedir. O, çağımızın bütün sanat hareketlerini emmiş ve benimsemiştir. Desenleri titriyen bir siyah beyaz nizamı, bir gölge ışık oyunu içinde suda birbirini kovalıyan akisler gibi o kadar akıcı, o kadar kavranılmaz bir mahiyet gösteriyor ki, onları herhangi bir statik tertibe icra etmek mümkün görülüyor. Bulutlar ve insanlar bu gravürlerde ağırlık kanununa tabi bulunmuyorlar, gözlerimizin önünde realiteden uzak bir rüya âlemi açılıyor ve bu âleme dış görüşlerin sınırlarıyla bağlı bulunmayan bir sanatçı yaratıcılığı hâkim oluyor.⁸³

Konsolosluk sergileri, bu dönemde de ağırlıklı olarak pentür odaklı olmakla birlikte, başka disiplinlerin de belirgin bir biçimde kendine yer bulmaya başladığı görülür. Mimarlık ve heykel sergileriyle izlenebilen bu değişim, salon programına eklenen ve Mart ayında gerçekleşen bir Fotoğrafçılar Kulübü sergisiyle devam eder; bu sergide de 18 katılımcıdan toplam 267 adet fotoğraf sergilenir.⁸⁴ Fotoğrafi sergiye dahil edilenler

⁷⁹Topuz, “Arad ve Karakaş’ın son resim sergileri”, 5.

⁸⁰Topuz, “Arad ve Karakaş’ın son resim sergileri”, 5.

⁸¹Anonim, “Yeni bir heykel sergisi”, *Akşam*, 28 Aralık 1950, 5.

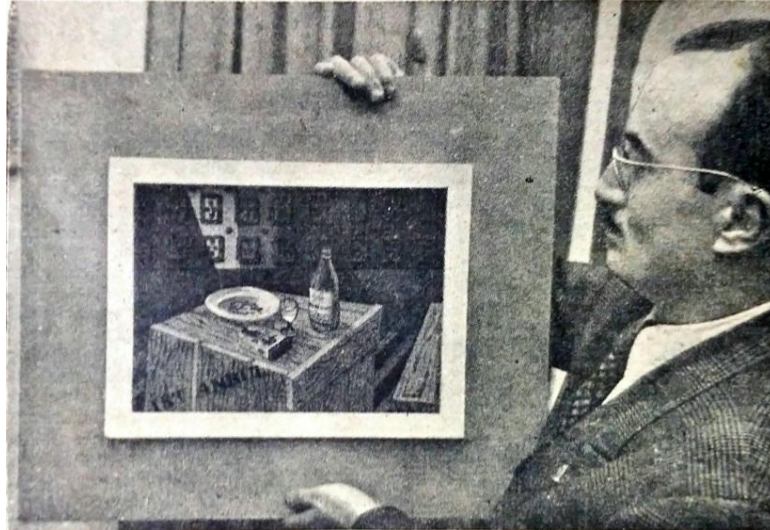
⁸²Anonim, “On’ların sergisi”, *Yeditepe*, Sayı: 16, 15 Ocak 1951, 4.

⁸³H. Tepedelenli, “Resim”, *Beş Sanat Yenitürk Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 12, Mart 1951, 14-15.

⁸⁴Katılımcılar; Cafer Türkmen, Cevdet Akdemir, Erdinç Karakaş, Halil Tufan, Halûk Doğanbey, Kâzım Tekin, Kemal Denker, Miltiadi Papadopoulos, Nuri Koral, Prof. Dr. Fazıl Noyan, Orhan Termer, Süleyman Müeddep Erkmen, Tarık Taptık ve Vehbi Yazgan.

arasında, İkinci Dünya Savaşı sırasında Akdeniz'de batan "Refah" gemisi faciasında şehit olan Nuri Koral'ın da bir fotoğrafına yer verilmiştir.⁸⁵ Aynı ay içinde, salonda bir de "[...] empresyonizmden sürrealizme kadar Fransız ressamlarının en güzel eserlerini bir araya toplayan bir sergi açılmıştır. Serginin açılma töreninde davetlilere ayrıca Watteau, Van Gogh ve Hanri Rousseau'ya aid üç sanat filmi de gösterilmiştir."⁸⁶ Sergilenen eserlerin orijinal veya replika olup olmadıklarıyla ilgili bir bilgi ulaşılan kaynaklarda mevcut değildir. Buna rağmen anlaşıldığı kadarıyla, Fransa Kültür Ataşeliği, bu gibi etkinliklerle hem Fransız sanatını ve sanatçıları Türk sanatseverlere tanıtmayı, hem de -yüksek ihtimalle- o dönem erişilmesi güç olan sanat temalı filmleri izleme olanağı sunmasıyla bir sergi salonu sunma hizmetinden daha fazlasını yapmaktadır. Nitekim Tepedelenli'nin yazısı da yazarın bu hizmetlere ne kadar müteşekkirdiğini belirten bir paragrafla başlamaktadır; "Fransız Konsolosluğu salonu artık devamlı bir sanat sergisi haline gelmiş bulunuyor. Bu salon durgun ve soluk sanat hayatımıza biraz renk ve hareket katıyor, ressamlarımızı teşvik ediyor. Türk düşünce ve sanat tarihi Fransız Konsolosluğunun yaptığı bu yardımı elbette unutmayacaktır."⁸⁷

Konsoloshanenin Nisan ayı programı da yoğundur; 13 Nisan tarihli bir haberde, ertesi gün üç sanatçının bir araya gelerek oluşturduğu bir serginin açılışının yapılacağı duyurulur. Fethi Karakaş, daha önce ayrı ayrı ortak sergiler açtığı arkadaşları Azra İnal ve Agop Arad ile bir araya gelmiştir.⁸⁸ (G.4)

Görsel 4: Agop Arad sergide teşhir edilen bir eseriyle. Yeditepe, 15 Nisan 1951, Sayı: 22

Sonraki ay yayımlanan yazısında, Tepedelenli çok "alaturkacı" bulduğu sergi hakkında sert eleştiriler kaleme almıştır;

Evvelâ o eli mendilli alaturkacı şarkıcının koca bir tablosu ne için yapılmıştır? Sonra Karagöz ve Hacivatı ihya etmekle ne yapılmak isteniyor? Alaturka da Karagöz ve Hacivat da sosyal bünyemizde geriliği temsil ettiği için bunları öne sürerek ruhları gıcıklamak, kelimenin en hafif mânasile Türk milletine fenalık yapmaktır. Özlediğimiz Türk düşünce rönesansı, alaturka Karagöz ve Hacivat ile olmayacağı gibi, bunlarla medeni dünyaya hitabedilemeyeceğini her Türk sanatçısı artık idrâk etmelidir.⁸⁹

⁸⁵Şahap Balcıoğlu, "Fotoğrafçılar Kulübü", *Akşam*, 1 Mart 1951, 5.

⁸⁶H. Tepedelenli, "Resim", *Beş Sanat Yenitürk Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 14, Mayıs 1951, 15.

⁸⁷H. Tepedelenli, "Resim", 14.

⁸⁸Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 13 Nisan 1951, 2.

⁸⁹H. Tepedelenli, "Resim", *Beş Sanat Yenitürk Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 14, Mayıs 1951, 15-16.

Bu ifade, 1950'lerin yerellik-evrensellik tartışmaları bağlamında anlam kazanan bir niteliğe sahiptir. Anlaşılan o ki, Tepedelenli, sanatta modernleşme ve Batılılaşma yolunda ilerleyişin, yerel motifleri tamamen reddettiğine inanmakta, bu topraklara dair unsurları da fazlasıyla alaturka bularak, bunların resim sanatında yeri olmadığını savunmaktadır. Yeniler'den ayrılan üç arkadaşın alaturkacılıkla sert biçimde eleştirilen bu sergisinden sonra Nisan ayında, bu sefer Yeniler Grubu'nun Fransız Konsoloshanesi'nde açacağı sergi duyurulur.⁹⁰ Ardından, Mayıs ayının ikinci haftası açılan Hasan Kavruk sergisi de ayın 24'üne kadar devam eder;⁹¹ Kavruk'un sergisinin kapanmasının üzerinden bir hafta geçmeden, bu defa 28 Mayıs'ta Tavanarası Ressamları'nın Fransız Konsolosluğu'nda önceki gün bir sergi açtığı ve oldukça iyi eserlerden oluşan bu serginin bir hafta kadar devam edeceği duyurulur.⁹² Bu yoğun program, İstanbul'un devam etmekte olan sergi salonu problemine konsolosluk salonunun en güçlü çözüm olmaya devam ettiğine dair güçlü bir örnektir. Şaşırtıcı olan, bu dönemde Maya Sanat Galerisi'nin de epey faal oluşudur; ancak anlaşılan o ki, konsolosluk buna rağmen hâlâ çok rağbet görmektedir.

1951'de Halkevlerinin kapatılmasının⁹³ ardından; basında Eminönü Halkevi'nin ne olarak kullanılacağı tartışmaları başlar ve Akşam Gazetesi "Eminönü Halkevi binası ne olmalıdır?" başlıklı bir anket düzenler. Ankete katılan isimlerden Agop Arad; sanatçıların daimî bir sergi galerisine duydukları ihtiyaca dikkat çekerken, bunu konsolosluk salonunun öneminin altını çizerek yapar. "Fransız konsolosluğunun bize karşı gösterdiği ilgiyi suistimal etmesek şehirde hiç sergi açmak imkanını bulamayacağız" diyen Arad, Eminönü Halkevi binasının bir sanat lokali ve daimî sergi binası haline getirilmesini önerir; sanatçı ancak bu sayede sanatçılarımızın göçebelikten kurtulabileceğini düşünmektedir.⁹⁴

1951 Ağustos tarihli bir habere göre, bu yıl konsolosluk salonlarında düzenlenen bir başka kişisel sergide Haşmet Akal'ın yağlıboya, karakalem ve desenleri sergilenmiştir.⁹⁵ Yazın ardından, salon yeni sezonda 15 Eylül 1951 tarihinde açılışı yapılan Ragıp Gökçan sergisini ağırlar.⁹⁶ Bir başka haberden; "Bu yıl da zengin bir sanat faaliyetine sahne olacak olan bu biricik resim salonunda yeni mevsimin ilk sergisinin" Ragıp Gökçan sergisi olduğu anlaşılmaktadır.⁹⁷ 13 Ekim Cumartesi günü ise, 1949 yılında da aynı salonda kişisel sergisini açmış olan Leyla Gamsız Sarptürk'ün yeni sergisinin açılışı yapılmıştır.⁹⁸ Bir başka haberde aktarıldığına göre;

Sanatkâr bu sergide Hendek'ten yaptığı Anadolu peyzajlarıyla ve muhtelif köylü kompozisyonlarıyla mahalli rengi ve yerli atmosferi yakalamaya çalışmış ve muvaffak da olmuştur. Sanatkârlarımızın böyle memleketin içlerine doğru sokularak oraların rengini ve ışığını vermiye çalışmaları hem takdire, hem de temenniye lâyıktır.⁹⁹

⁹⁰Engin Tomris, "Yeniler Grubu", *Beş Sanat Yenitürk Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 13, Nisan 1951, 10.

⁹¹Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 13 Mayıs 1951, 2.

⁹²Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 28 Mayıs 1951, 2.

⁹³Demokrat Parti'nin 1950 senesinde iktidara gelişinden bir sene sonra, 11 Ağustos 1951 tarihinde yayımlanan "Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesiher derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatlerle yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine dair Kanun" ile Halkevleri binaları hazineye devredilmiş ve Halkevleri kapanmıştır. Bkz: *Resmî Gazete*, Sayı: 7882, 11 Ağustos 1951.

⁹⁴Anonim, "Eminönü Halkevi binası ne olmalıdır?", *Akşam*, 26 Ağustos 1951, 5.

⁹⁵H. Tepedelenli, "Resim", *Beş Sanat Yenitürk Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 17, Ağustos 1951, 15.

⁹⁶Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 15 Eylül 1951, 2.

⁹⁷Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 5, 1 Ekim 1951, 8.

⁹⁸Anonim, "Resim Sergisi", *Cumhuriyet*, 12 Ekim 1951, 2.

⁹⁹Anonim, "Leyla Gamsız'ın Sergisi", *Yeditepe*, Sayı: 6, 6 Kasım 1951, 3.

¹⁰⁰Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 18 Kasım 1951, 2.

Konsolosluk, Kasım ayında d Grubu'nun resim ve heykel sergisini ağırladıktan sonra;¹⁰⁰ Aralık ayında uluslararası bir etkinliğe sahne olmuştur. Salonda bir "Yunan Fotoğraf Sergisi" açılmış; İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Burhan Felek, Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü Zeki Faik İzer ve Vedat Nedim Tör'ün de katılımıyla toplanan Türk-Yunan muhtelit komisyonu, sergiden seçtikleri altı fotoğrafa ödül vermişlerdir. Sergi aynı zamanda vali ve belediye başkanı tarafından da ziyaret edilmiştir.¹⁰¹ Bu bilgiye ek olarak, yine konsolosluk salonlarının bu dönemdeki yoğun kullanımını göstermesi bakımından, şimdi SALT Araştırma Koleksiyonu'nda bulunan bir sergi broşürü ilgi çekici bir veri sunmaktadır. Bir davetiye olan bu broşüre göre, 27 Ekim 1951'de Fransız Konsolosluğu Sergi Salonu'nda Maide Arel ve Şemsi Arel'in bir sergisi açılmış, serginin bitiş tarihi de 9 Aralık 1951 olarak belirtilmiştir.¹⁰² Aynı tarihlerde Leyla Gamsız, d Grubu ve Yunan Fotoğraf sergisinin açıldığı göz önünde bulundurulduğunda, konsolosluğun bu yoğun ihtiyaca karşılık verebilmek adına iki salonu sergilere tahsis ettiği fikri öne çıkmaktadır. Bu da 1951 gibi görece geç bir tarihte bile, Maya Sanat Galerisi gibi uzun süredir beklenen bir sergi alanının da mevcudiyetine rağmen, sanatçıların hâlen sergi açacak yer arayışında olduklarını, giderek artan bu talebi konsolosluğun muhtemelen iki salonu birden devreye sokarak karşılamak eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Konsolosluk, 1952'ye, 12 Ocak'ta açılışı yapılan Tavanarası Ressamları sergisiyle başlar.¹⁰³ Mart ayında ise bir dönem Yeniler Grubu ile sergilere katılmış olan bir ressam, Pindaros Platonidis 1941 yılından beri yaptığı çalışmalarını bir araya getirdiği sergisini konsoloshane salonunda açar.¹⁰⁴ Nisan ayında salonda Amerika Birleşik Devletleri'nde ikamet etmekte olan bir sanatçı olan Vava Serkis'in sergisi düzenlenmiştir; **(G.5)** "Tanınmış Ermeni ressamlarından Bn. Vava Serkis tarafından Fransız Konsolosluğunda bir resim sergisi açılmıştır. Bundan 30 sene evvel memleketimizden ayrılmış olan Vava Serkis bilâhare meşhur ressamlardan Kaçaduryanla evlenmiş ve eşinin ölümünden sonra onun sanatını devam ettirmiştir."¹⁰⁵

Görsel 5: Camille Bergeaud ve Vava Serkis, Akşam, 10 Nisan 1952, 5

Nisan ayının sonuna gelindiğinde ise Fethi Karakaş'ın, konsoloshane salonunda açtığı şiirli resim sergisiyle büyük ilgi gördüğü anlaşıyor. Gökçepinar'ın aktardığına göre "Sergide mücerret resim ismi verilen sadece renklerden müteşekkil 5 yağlı boya tablo ile 4 peyzaj ve 30 tane resimlendirilmiş şiir tablosu" teşhir edilirken; her gün saat 10'dan 19:30'a kadar açık bulunan sergiyi vasati olarak günde iki bin kişinin gezdiğini

¹⁰¹Anonim, "Yunan fotoğraf sergisinde altı esere mükâfat verildi", *Akşam*, 20 Aralık 1951, 3.

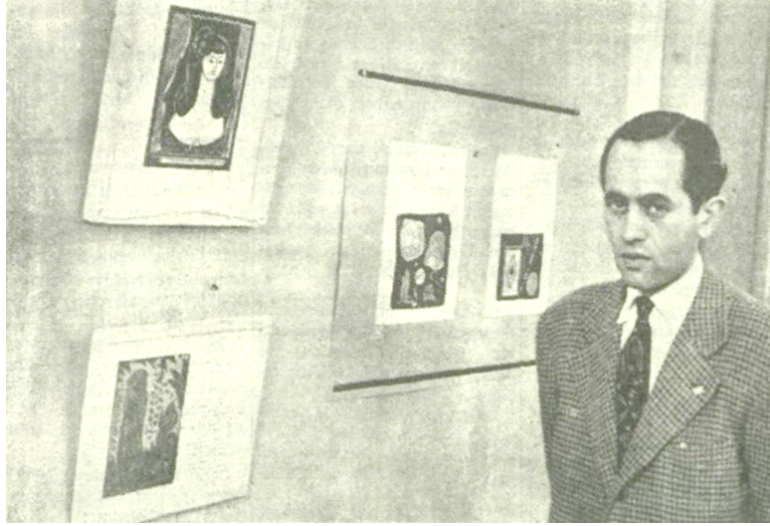
¹⁰²Maide & Şemsi Arel Resim Sergisi Broşürü, 27 Ekim – 9 Aralık 1951, Erkmen Matbaası, 1951.

¹⁰³Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 12 Ocak 1952, 2.

¹⁰⁴Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 11, 1 Nisan 1952, 5.

¹⁰⁵Anonim, Vava Serkis sergi haberi, *Akşam*, 10 Nisan 1952, 5.

yazar.¹⁰⁶ Konsoloshanede pek çok sergi açan Karakaş, 1952'de şehrin hâlen belirli bir ölçüde devam ettiği anlaşılan sergi salonu ihtiyacını bir nebze olsun giderebilmek adına olsa gerek, Beşiktaş'ta "Küçük Galerî" adını verdiği kendi galerisini açar.¹⁰⁷ Ancak Karakaş'ın, bu gelişmeye rağmen kendi sergilerini konsolosluk salonunda açmaktan vazgeçmediği görülmektedir; nitekim 1953'ün yaz aylarına doğru açtığı bir diğer şiirli resimler sergisine yine Fransız Konsolosluğu ev sahipliği yapmıştır.¹⁰⁸ (G.6)

Görsel 6: Fethi Karakaş ve sergisinden bir köşe, *Akşam*, 22 Nisan 1952, 3

Haşmet Akal, Karakaş'ın sergisinin "Ercümen Behzat, Behçet Necatigil, Özdemir Asaf gibi şairlerimizin mısralarını resimlemesi Türk resmine olduğu kadar Türk şiirine de ilgi artmasına sebeb olan tarihi bir ehemmiyet" taşıdığını yazar.¹⁰⁹ Karakaş'ın kendi galerisini açmasına rağmen yine Beyoğlu'ndaki bu salonu tercih etmesi ise, Küçük Galerî'nin Beşiktaş'ta, "şehrin merkezinden uzak fakat nüfus itibarıyla pek kesif"¹¹⁰ bir semtte olmasıyla açıklanabilir. Konsolosluk ise kentin merkezindedir (Beyoğlu'nda) ve son birkaç senenin İstanbul'un en popüler sergi mekânı haline gelmiştir. Karakaş'ın sergisini; 15-30 Haziran tarihleri arasında düzenlenen Adnan Varınca sergisi takip edecektir.¹¹¹

1953'te konsoloslukta düzenlenen sergilerden en çok ilgi gören ve dönemin basınında hakkında en çok konuşulan sergi ise İbrahim Balaban sergisidir. (G.7)

¹⁰⁶Sadeddin Gökçepinar, "Günün Röportajı – Şiirli Resimler Sergisi", *Akşam*, 22 Nisan 1952, 3.

¹⁰⁷Anonim, "Küçük Galerî", *Yeditepe*, Sayı: 21, 15 Eylül 1952, 5.

¹⁰⁸Anonim, "Resim Kronikleri", *Yeditepe*, Sayı: 38, 1 Haziran 1953, 8.

¹⁰⁹Haşmet Akal, "Karakaş ve Karaburçak Sergileri", *Yeditepe*, Sayı: 39, 15 Haziran 1953, 5.

¹¹⁰Anonim, "Küçük Galerî", *Yeditepe*, Sayı: 21, 15 Eylül 1952, 5.

¹¹¹Hayrettin Demir, "Adnan Varınca Resim Sergisi", *Yeditepe*, Sayı: 40, 1 Temmuz 1953, 5.

Görsel 7: İbrahim Balaban Fransız Konsolosluğu'ndaki sergisinde ziyaretçilerle, Hekimoğlu, "Balabanın Sergisi", *Resimli Hayat*, Sayı: 20, Aralık 1953, 26

Vâlâ Nureddin, bu sergiyi; "Orta Doğu'da bir hadise: İlk defa olarak, köylü bir Türk ressamı – İbrahim Balaban – zuhur edip Beyoğlu'nda koca bir sergi açıyor... Ziyaretçiler tıklım tıklım..."¹¹² sözleriyle duyurur. *Resimli Hayat* dergisinde ise sergiden "Hiçbir sergi bu kadar alaka toplamamıştır. Bir gelen tekrar tekrar geliyor, seyirciler Balabanın tablolarının başından ayrılamıyorlardı."¹¹³ şeklinde bahsetmiş, köylü ressamla sergisine iki tam sayfa yer ayrılmıştır.

Konsolosluk salonu, 1953 senesini iki sergiyle kapatır; bunlardan ilki Aralık'ta açılan "Çocuk Yuvaları Derneği" sergisidir.¹¹⁴ İkincisiyse açılışının 22 Aralık'ta yapılacağı duyurulan ve Beyoğlu Kitap Sarayı, Fransız Büyükelçisi, Fransız Kültür Cemiyeti'nin ortaklaşa düzenlediği "hususî baskılarla Modern Fransız Resmi" sergisi olmuştur.¹¹⁵ Balaban gibi, konsolosluk salonunda sergi açan Türk ressamlarının genel çizgisinden, gerek içinde yetiştiği toplumsal çevre ve gerekse otodidakt oluşuyla ayrılan bir sanatçının açtığı serginin İstanbulluların yoğun ilgisine mazhar olması, ressamın konusunu Anadolu'nun gündelik yaşantısından alan eserlerinin, genel olarak 'sanat izleyicisi' diye nitelendirilen, dar kesimin de ötesinde, geniş halk kitlelerince benimsendiğini göstermektedir. Modern Fransız Resmi sergisi ise konsolosluk salonunun, Fransa ile siyasi ve kültürel aidiyetini vurgulayan etkinliklerindendir.

1954 senesine gelindiğinde, Fransız Konsolosluğu'nda düzenlenen sergi faaliyetlerinde önceki senelere göre bir düşüş olduğu görülür. Üstelik bu senenin göze çarpan ilk sergi haberi de bir hayli ilginçtir; konsolosluk salonunda tertip edilen Hulusi Mercan sergisi, yalnızca 15-19 Nisan tarihleri arasında, sadece dört gün süreyle açık kalmıştır. Bu ilginç durum, basın da dikkatini çekmiş ve Fikret Ürgüp'ün yazdığı sergi eleştirisine; "Bu yıl gördüğümüz sergilerin birçok bakımlardan en iyisi idi diyebiliriz. Bu kadar kısa sürmesinde herhalde bir anlaşmazlığın payı olacak. Dört günlük sergi kimsenin haberi olmadan açılıp kapandı."¹¹⁶ şeklinde yansımıştır. Üstelik Ürgüp'ün, "Hulusi Mercan'ın resimleri figüratif. Fakat şekillerin ve kompozisyonun manaları üzerinde durulmamış. Konu ne olursa olsun bir abstraction vasıtasından ibaret kalıyor."¹¹⁷ diyerek eleştirdiği yağlıboya resimleri, sanatçının sergi için Paris'ten getirttiği de aynı haberde

¹¹²Vâ-Nû, "Akşamdan Akşama – Köylü ressam İbrahim Balaban", *Akşam*, 6 Kasım 1953, 3.

¹¹³Hekimoğlu, "Balabanın Sergisi", *Resimli Hayat*, Sayı: 20, Aralık 1953, 26.

¹¹⁴Anonim, "Çocuk Yuvaları Derneği Sergisi", *Akşam*, 20 Aralık 1953, 3.

¹¹⁵Anonim, "Modern Fransız resmi sergisi açılıyor", *Akşam*, 20 Aralık 1953, 3.

¹¹⁶Fikret Ürgüp, "Son Günlerin Resim Hareketleri", *Yeditepe*, Sayı: 64, 15 Mayıs 1954, 4.

¹¹⁷Ürgüp, "Son Günlerin Resim Hareketleri", s. 4.

ifade edilir. Yapılan tüm masraf ve harcanan emeğe karşılık serginin yalnızca dört gün açık kalmış olması, Ürgüp'ün de belirttiği gibi ciddi bir anlaşmazlık sonucu olsa gerektir. Hulusi Mercan'ın bu çok kısa süreli sergisi kapanır kapanmaz, 19 Nisan 1954 tarihinde aynı salonda Ürgüp'ün "Ondan bahsetmek bile istemezdik. Fakat Hulusi Mercan'ın sergisini değerlendirmeye vesile olduğu için bahsedeceğiz."¹¹⁸ dediği Vincent Breton sergisi açılır. Ürgüp, Breton'un sergisine "kendisinin Paris Güzel Sanatlar Okulu'nun eski talebelerinden biri olduğundan başka bir mana" verememiştir; sergilenen eserlerin pentürle alakası olmadığını düşünmektedir, "Yani, Paris'te resim görmüş ve resim çalışmış birinin resimleri. Peinture'le hiçbir ilgisi olmıyan, lüks baskılı moda veya propaganda dergilerinin illüstrasyonlarını hatırlatan resimler."¹¹⁹

Nisan ayının sonunda ise, konsolosluk tanıdık iki simayı tekrar ağırlamaktadır; Agop Arad ve Fethi Karakaş. 30 Nisan'da başlayan serginin 15 Mayıs'a kadar açık kalacağı duyurulmuştur.¹²⁰ Bu iki ressamın sıklıkla ortak projelerde yer almaları, yakın arkadaş oldukları fikrini akla getirir de Ürgüp, bu sorunun cevabını sergiyle ilgili yazısında şöyle verir; "Bu iki tanınmış ressamımız, aralarında hiçbir yakınlık olmadığı halde, ikisi de bu sanatın hakiki fedaileri oldukları için belki de, çok defa birlikte sergi açmışlardır."¹²¹ Ürgüp, "Daha kapıdan girer girmez sergide bir zenginlik havası esiyordu. Çeşitli ve zengin" diye tanımladığı sergide Arad'ın eserlerindeki çeşitliliği şöyle aktarır;

Bu sergide A. Arad'ın resimlerine kritik bir gözle bakılınca birçok ekollere ve tekniklere bağlanabilen ap ayrı tablolar seçiliyordu: Nülerde renkten ziyade siyah beyaza önem verilmiş bir neo-empresyonizm, peyzajlarda ölçülü bir realizm. Paris çalışmaları iki çeşit, kadın yüzü üzerindeki bir tanesi kâğıt kesme tekniğini hatırlatıyor, ötekiler vitrayımsı. Üç renkli fon üzerine non-figüratif bir deneme ile siyah fon üzerine balıklar tek örnek gibi kalıyorlar. A. Arad'ın eserlerinde şöyle böyle beş altı janr bulunabildiği görülüyor. Çalışılmış, itinalı, olgun resimler. A. Arad, şahsiyetini bulmuş, ne yapacağını bilen, herhangi bir janrdan eser verebilen bir ressam olduğu için ona herhangi bir şekilde yol gösterilemez.¹²²

Ürgüp, Karakaş'ın eserlerindeki masalsı atmosferden ve eserlerdeki Chagall etkisinden ise şöyle bahseder;

Fethi Karakaş'ın Romeo-Juliette'inde Chagall ilhamı pek belli. Büyük ustalar arasında her ressamın mizacına uygun gelen birkaç tanesi bulunabileceği tabiidir. Fethi Karakaş'ın masal dünyasına en uygun gelenlerden biri de Chagall olduğunu öncedenberi söylemek mümkündür. Bu defa daha açık olarak görünüyor. Deniz, gök ve iskele resmi, şimdiye kadar hiç yapmadığı bir janr. Denizin koyu lâciverdi güzel, onun renk gamme'ında bir eksikliği tamamlar gibi.¹²³

Arad ve Karakaş'ın övgüyle bahsedilen sergilerinin ardından, konsolosluk salonunda, Haziran ayında Yugoslavyalı ressam Enver Krupić ve eserleri ağırlanır. 20 Haziran 1954'te açılan sergi, sanat basınında "Bosna Hersek'in eski bir ailesine mensup olan Enver Krupić Paris'te resim tahsil etmiş, İtalya, Fransa, Cezayir ve İngiltere'de sergiler açmıştır. Batı dünyasıyla sıkı teması olmasına rağmen eserlerinde ve sanat anlayışında modern sanatın izleri görülmemektedir" cümleleriyle yer bulmuştur.¹²⁴ Konsolosluk, yazın

¹¹⁸Ürgüp, "Son Günlerin Resim Hareketleri", 4.

¹¹⁹Ürgüp, "Son Günlerin Resim Hareketleri", 4.

¹²⁰Anonim, Agop Arad & Fethi Karakaş sergi açılışı haberi, *Yeditepe*, Sayı: 60, 1 Mayıs 1954, 1.

¹²¹A.g.y, 4.

¹²²A.g.y, 4.

¹²³A.g.y, 4.

¹²⁴Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 64, 1 Temmuz 1954, 5.

bitiminin ardından, “Eylül ayı içinde İstanbul’da beş sergi açmış olan” Bige Çetintürk’ün sergisine ev sahipliği yapmıştır; Çetintürk’ün -muhtemelen- Ekim ayı başında başlayan sergisi 15 Ekim’e kadar devam etmiş, sanatçı “siyah-beyaz, guaş ve yağlı boya” eserlerini sanatseverlerle buluşturmuştur.¹²⁵ Çetintürk’ün sergisinin kapanmasının hemen ardından, 16 Ekim’de ise Marta Tözge’nin ikinci yağlıboya sergisi konsolosluk salonunda açılmıştır.¹²⁶ (G.8)

Görsel 8: Marta Tözge’nin sergisinden bir eser, Yeditepe, Sayı: 72, 1 Kasım 1954, 7

Fransa Kültür Ataşesi Camille Bergeaud’nun son görev yılı olan 1955’te, konsolosluk salonlarında tespit edilen sergi sayısı önceki senelere göre çok azdır. 1954’ün Aralık ayında açılan Şükriye Dikmen sergisi, 2 Ocak 1955 tarihinde kapanmıştır.¹²⁷ Mayıs’taysa konsolosluk salonunda bir grup sergisi açılır; Paris Ekolü sergisi. Otyam’ın aktardığına göre serginin açılışı Fransa Dış İşleri Bakanlığı Kültür Münasebetleri Dairesi Müdürü M. de Bourbon-Busset tarafından yapılmıştır. Serginin ismi ve katılımcıları arasındaki ilişkiyi tuhaf bulan Fikret Otyam, Akademi hocalarının kendilerini tekrar etmeleri ve güncel olamamaları üzerinden oldukça sert bir eleştiri yazısı kaleme alır;

Picasso’nun Léger’nin veya ünlü bir Fransız sanatçısının sergisi miydi bu? Yok, değil. Tuhaf bir tanıtış, Türkiye’de Paris ekolünü temsil eden bâzı Akademi öğretmenlerinin sergisi. Güzel Sanatlar Akademisi müdürü ile İstanbul Fransız Kültür Merkezinin beraber düzenledikleri bir sergi. İçlerinde, resmimizin çekirdeği kilimdir, nakışdır, karagözdür, mozaiklerimizdir şudur budur diye yıllardır söz eden, resmin yurdu Fransa değil İstanbul’dur diyenlerin bulunduğu sanatçıların birdenbire Paris ekolünün Türkiye temsilciliği payesine kapılmalarındaki hikmeti bir kalem geçip sergiye girelim. Emin olun pek hazin bir sergiydi bu. Müzede, evde, ta 1933 yılından kalmış eserlerin yan yana konduğu bu sergi, sevdiğimiz sanatçılarımızın ne halde olduklarını görmek bakımından ibret vericiydi. Akademi öğretmenlik yapan ve Paris ekolünün Türkiye mümessillerinden B. Cemal Tollu müzeden resim almasaydı ne sergileyecekti acaba? Hiçbir zaman kişiliğini bulamamış, yıllardır yerinde sayan B. Zeki Faik İzer temcit pilâvı gibi her yerde öne sürdüğü o hatun portresi olmasaydı bu şerefli üne nasıl sahip olacaktı? Nurullah Berk bir

¹²⁵Anonim, “Sanat Haberleri”, Yeditepe, Sayı: 71, 15 Ekim 1954, 5.

¹²⁶Anonim, “Sanat Haberleri”, 5.

¹²⁷Anonim, “Sanat Haberleri”, Yeditepe, Sayı: 76, 1 Ocak 1955, 1.

türlü elindeki nakışını bitiremediği bayancığını çizmemiş olsaydı ne olurdu? B. Cevat Dereli ve B. Sabri Berkel'i de aynı şekilde aralarına katmak yerindedir. B. Bedri Rahmi ise sevenlerini bir hayal kırıklığına azmetmişçesine üç eser koyarak perdeyi kapıyor.¹²⁸

Ünlü ressamların “bu kadar kısır” olduklarını kabul etmek istemediğini belirten Otyam, “yaşlarına, emeklerine uygun, soluklu, enine boyuna, dip diri bizim, bizden olan” resim istediğini yazar; aynı sergiye katılan Paris'ten yeni dönmüş sanatçı Neşet Günal'ı ise fazlasıyla Fernand Léger taklidi bulduğunu belirtir. Otyam'ın takdirini kazananlar ise sergiye her biri yeni eserlerle katılmış olan heykeltıraşlardır; bu isimler Zühtü Müridoğlu, Hadi Bara ve İlhan Koman'dır.¹²⁹

Paris Ekolü sergisi, tespit edilebildiği kadarıyla, Bergeaud'nun İstanbul'daki vazifesi sona ermeden önce Fransız Konsoloslugu salonlarında tertip edilmiş olan son sergidir ve bu özelliğiyle, kentteki mesaisini daima Türk sanatçılarla Paris arasında bir bağ kurmaya gayret ederek yerine getirmiş olan Bergeaud'nun İstanbul'daki yıllarını özetleyen sembolik bir nitelik de taşır.

Sonuç

Bu araştırmada, dönemin süreli yayınları esas alınarak, Camille Bergeaud'nun Fransız Kültür Ataşeliği yaptığı dönemde, İstanbul'daki Fransız Konsoloslugu salonlarında düzenlenen sergi haberleri ve bu sergilerle ilgili basında çıkan eleştiri yazıları taranmış; bu sayede hem konsoloslukta düzenlenen sergilerin bir envanterinin çıkarılması hedeflenmiş, hem de tartışmalar ve yorumlar üzerinden hem bu sergilerin, hem de sergi mekanı olarak hizmet veren konsolosluğun modern Türk sanatı bakımından önemi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada, öncesindeki kısa bir dönem de dikkate alınmakla birlikte, esasen Bergeaud'nun kurumdaki görev süresiyle paralel olarak, Fransız Konsoloslugu'nda 1949-1955 yılları arasında düzenlenen sergilere yer verilmiştir. Sonuç olarak, bu süre zarfında konsolosluk salonunda -ulaşılabildiği kadarıyla- 50'den fazla serginin düzenlendiği bilgisine ulaşılmış, oluşturulan envanter ile sergilerin katılımcıları, süreleri ve eğer varsa, diğer dikkate değer bilgiler belgelenmiştir. Bu bakımdan, 1950'lere doğru basında giderek görünür hâle gelen sanatsal eleştiri metinleri, sergilerle ilgili kimi ilginç detaylara erişmeyi de mümkün kılmıştır – örneğin Hakkı Anlı'nın sergisinin “olaylı” açılışının veya Balaban'ın resimlerinin gördüğü yoğun ilginin, sadece sanatsal değil, besbelli sanatsal olanla bağlantısı bulunan sosyolojik birer olgu olarak da ele alınması gereklidir. Daha da önemlisi, bu metinler aracılığıyla bir dökümü çıkarılan, Fransız Konsoloslugu'ndaki bu sergilerin niteliği ve niceliği; modern Türk sanat tarihi yazımında sıklıkla dile getirilen, erken Cumhuriyet dönemi sonrasında, Maya Sanat Galerisi'nin 1950'deki açılışına dek, İstanbul'un bir sergi mekanına sahip olmadığı yolundaki yaygın düşünceyi de tartışmaya açmaktadır. Hatta, Maya Sanat Galerisi'nin açılışından sonra kentin başlıca sergi mekânı haline geldiğine yönelik iddia üzerinde de yeniden düşünmek gerekebilir; zira salonunu, Maya Sanat Galerisi'nin açılmasından önce sergilere tahsis eden konsolosluk, galerinin açılışından sonraki birkaç sene boyunca da sanatçılarca tercih edilen bir sergi alanı olmaya devam etmiştir.

Bu aşamada dikkat çeken bir başka önemli nokta da Fransız Konsoloslugu'nda sergi açan sanatçıların genel profilidir. Sergilere katılan sanatçılar arasında, bu dönemde Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde hoca olan Ali Avni Çelebi (1904-1993), Şeref Akdik (1899-1972), Nurullah Berk (1904-1982), Sabri Berkel (1907-1993) gibi çoğu 1900'lerin başında doğmuş sanatçı kuşağın isimlerine -1955'te düzenlenen bir karma sergi olan Paris Ekolü Sergisi hariç- neredeyse rastlanmamaktadır. Bu durum, adı geçen sanatçıların

¹²⁸Fikret Otyam, “Son Günlerin Resim Hareketleri – Paris Ekolü”, *Yeditepe*, Sayı: 84, 1 Mayıs 1955, 5.

¹²⁹Otyam, “Son Günlerin Resim Hareketleri – Paris Ekolü”, 5.

hepsinin Akademi'de görevli olması ve Akademi salonlarında sergi açabilme imtiyazına sahip olmalarına karşın, kendilerinden sonra gelen genç kuşağın sergi açacak mekân sorununa Fransız Konsolosluğu ile anlaşarak çözüm bulmalarıyla açıklanabilir. Zira burada sergi açtığı tespit edilen Fethi Karakaş (1916-1977), Agop Arad (1913-1990), Azra İnal (1912-1998), Mukaddes (Erol) Saran (1923-1995), Müreccel (Özsever) Küçükaksoy (1916-2008) gibi isimler, yukarıda isimleri sayılan Akademi hocalarının mensubu olduğu kuşaktan sonraki kuşağa mensup sanatçılardır. Onlarla ilgili olarak dikkat çeken bir diğer ortak özellik de hiçbirinin Akademi'de hocalık etmemiş olmasıdır; bu yüzden, Fransız Konsolosluğu salonlarının, Akademi'deki hiyerarşiye dayanan patronaj ilişkilerinin dışında kalan isimlere, eserlerini sergilemek olanağı verdiği, bunun da bu sanatçıların görünürlüğünü arttırdığı söylenebilir. Bu Akademili hoca – genç kuşak karşıtlığından sıyrılan ismin ise Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975) olduğunu özellikle belirtmeliyiz. Eyüboğlu, konsolosluk salonunda hem kendi kişisel sergisini açmış, hem de onun atölyesinden yetişen On'lar grubu sanatçıları, hocalarıyla aynı mekanda eserlerini sergilemişlerdir. Bu durum, Eyüboğlu'nun hiyerarşilere görece mesafeli mizacıyla olduğu kadar, o dönemde Akademi'de atölye hocası olan kuşağa kıyasla, sonraki kuşak sanatçılara yaşça daha yakın olmasıyla da açıklanabilir.

Bir diğer değinilmesi gereken husus ise, Fransız Konsolosluğu'nda sergi açan kadın sanatçı sayısıdır; Aliye Berger, Bige Çetintürk, Nimet ve Celile Danişmend, Şükriye Dikmen, Azra İnal, Müreccel (Özsever) Küçükaksoy, Sevim Madra, Becky Molho, Mukaddes (Erol) Saran, Vava Serkis, Marta Tözge, Asuman Yavuzer konsolosluk salonlarında sergi açtığı tespit edilen sanatçılardır. Kimisi, o döneme yönelik olarak yürütülen güncel araştırmalarda dahi, ayrıntılı bir biçimde ele alınmamış bu kadın ressamaların, yaşadıkları dönemde Fransız Konsolosluğu'nda sergi açmaları ve eserleriyle burada görünür olmaları önemli bir noktadır.¹³⁰

Diğer yandan, Fransız Konsolosluğu'nda düzenlendiği tespit edilen sergi sayısının, 1954'ten itibaren düşüş gösterdiği görülür. Bunun sebebi, eleştirmenlerin ve sanatçıların senelerdir dile getirdikleri, İstanbul'un kendi sanat galerisine sahip olmaması meselesinin bir ölçüde çözüme kavuşmuş olmasıdır. 1954'ün bahar aylarında, "İstanbul Belediyesi'nin İpek Sinemasının üstünde hazırladığı Şehir Galerisi açılmıştır. İlk sergi, dört yıllık şehir imar hareketlerine ayrılmıştır."¹³¹ Şehir Galerisi, sanatçıların, eleştirmenlerin ve sanatseverlerin senelerdir beklediği, kentin Belediye tarafından açılmış "resmi" galerisidir; bu nedenle açılışından itibaren sıklıkla tercih edilen bir mekân haline gelmiştir. Öte yandan, Şehir Galerisi'nin de haricinde sergi mekanlarında bir artış söz konusudur; taranan erken yayınlarda sergilerin Fransız Konsolosluğu yahut Maya Sanat Galerisi'nde açıldığı görülürken, tarihler 1955'i gösterdiğinde alternatiflerin çoğaldığı görülür. Güzel Sanatlar Birliği üyeleri 38. sergileri için Beyoğlu Amerikan Haberler Merkezi salonlarını tercih ederlerken;¹³² son birkaç senedir sergilerini Fransız Konsolosluğu'nda açan Fethi Karakaş, 1955 yazında açtığı sergisini "Sanat âlemimizde yeni bir varlık olan" Muammer Karaca Tiyatrosu Galerisi'nde açar.¹³³ Nitekim Tanpınar ve Tuncel'in dostlarına veda sebebiyle yazdıkları yazıların 1955 Eylül-Ekim aylarında yayımlandığı düşünülürse, Bergeaud'nun görevi bu yılın yaz sonu itibarıyla sona ermiş olmalıdır. Bu tarihlerden sonra ise Fransız Konsolosluğu'na dair bulunan haberlerde, Fransız Kültür Merkezi profesörlerinden M. Marcel Spada'nın vereceği "Genç Corneille'in Tebessümü" başlıklı edebiyat konferansları gibi etkinliklerin düzenlendiği görülür.¹³⁴ Konsolosluktaki sanat sergilerinin, Bergeaud'nun İstanbul'dan ayrılmasından sonra da devam etmekle birlikte, gözle görülür ölçüde azalması, konsolosluğun politikalarına olduğu kadar, Bergeaud'nun

¹³⁰Son dönemde Müreccel (Özsever) Küçükaksoy ve Mukaddes (Erol) Saran'ı birlikte ele alan bir araştırma için bkz: İlkay Canan Okkalı & Elif Dastarlı, "Kanonik Sanat Tarihini Sorgulamak: Müreccel Küçükaksoy ve Mukaddes Saran'ı Tarihe Kaydetmek", *Sanat Tarihi Dergisi*, 33(2), (2024), 721-759. Erişim: 21 Nisan 2025 <https://doi.org/10.29135/std.1495206>

¹³¹Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 60, 1 Mayıs 1954, 4.

¹³²Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 80, 1 Mart 1955, 4.

¹³³Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 87, 1 Temmuz 1955, 4.

¹³⁴Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 95, 15 Kasım 1955, 2.

Türk sanatına duyduğu ilgiyle ve Türk sanat çevresiyle kurduğu yakın dostluk ve ilişkilerle ilintili olmalıdır. Bu bakımdan, 1940'ların sonlarından, kabaca 1950'lerin ortalarına kadar devam eden dönemde, Camille Bergeaud'nun kişisel ilgisinin de güçlü etkisiyle Fransız Konsolosluğu, dönemin genç sanatçıların dilinde anıldığı gibi bir 'millî galeri' olma vasfını gerçekten yerine getirmiştir de.

Hakem Değerlendirmesi	Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review	Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest	The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri	Aygen Demiriz
Author Details	¹ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Doktora Programı, İstanbul, Türkiye 0009-0005-0844-5199 aygendemiriz@gmail.com

Kaynakça | References

- Akal, Haşmet, "Karakaş ve Karaburçak Sergileri", *Yeditepe*, Sayı: 39, 15 Haziran 1953.
- Alpat, Ali Nejat, "Cumhuriyet ve Galatasaray", *Sultani Dergi*, (Şubat 2023): 88.
- Anonim, "Abidin Elderoğlu Sergisi Bugün Kapanıyor", *Akşam*, 17 Haziran 1948.
- Anonim, "Ayın Sanat Hareketleri", *Yaşayan Sanat*, Yıl: 1, Sayı: 8, Ağustos 1949.
- Anonim, "Bir resim sergisi açıldı", *Akşam*, 16 Kasım 1949.
- Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 12 Ocak 1952.
- Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 13 Mayıs 1951.
- Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 13 Nisan 1951.
- Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 15 Eylül 1951.
- Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 18 Kasım 1951.
- Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 2 Ekim 1950.
- Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 21 Kasım 1950.
- Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 28 Mayıs 1951.
- Anonim, "Cemiyet", *Milliyet*, 29 Ekim 1950.
- Anonim, "Çocuk Yuvaları Derneği Sergisi", *Akşam*, 20 Aralık 1953.
- Anonim, "Eminönü Halkevi binası ne olmalıdır?", *Akşam*, 26 Ağustos 1951.
- Anonim, "Fransız Kültür Heyeti Sergisi", *Ulus*, 17 Aralık 1949.
- Anonim, "Konferans", *Akşam*, 24 Mayıs 1944.
- Anonim, "Küçük Galeri", *Yeditepe*, Sayı: 21, 15 Eylül 1952.
- Anonim, "Leyla Gamsız'ın Sergisi", *Yeditepe*, Sayı: 6, 6 Kasım 1951.
- Anonim, "M. Hayta tarafından Taksimdeki Fransız konsoloshanesi salonlarında açılan resim sergisinden bir köşe", *Akşam*, 11 Temmuz 1949.
- Anonim, "Modern Fransız resmi sergisi açılıyor", *Akşam*, 20 Aralık 1953.
- Anonim, "On'ların sergisi", *Yeditepe*, Sayı: 16, 15 Ocak 1951.
- Anonim, "Resim Sergisi", *Cumhuriyet*, 12 Ekim 1951.

- Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 11, 1 Nisan 1952.
- Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 5, 1 Ekim 1951.
- Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 60, 1 Mayıs 1954.
- Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 64, 1 Temmuz 1954.
- Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 76, 1 Ocak 1955.
- Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 80, 1 Mart 1955.
- Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 87, 1 Temmuz 1955.
- Anonim, "Sanat Haberleri", *Yeditepe*, Sayı: 95, 15 Kasım 1955.
- Anonim, "Sergiler Arasında", *Yaşayan Sanat*, Yıl: 1, Sayı: 4, Nisan 1949.
- Anonim, "Türk – Fransız Kültür Cemiyeti Kuruluyor", *Yeni İstanbul*, 11 Aralık 1949.
- Anonim, "Üç Ressamın Bahar Sergisi", *Yeditepe*, Sayı: 22, 15 Nisan 1951,
- Anonim, "Üç Ressamın Sergisi", *Yeditepe*, Sayı: 9, 1 Ekim 1950.
- Anonim, "Vakıf iş hanı için hazırlanan projeler teşhir ediliyor", *Akşam*, 17 Haziran 1949.
- Anonim, "Vernissage à la salle des Expositions du Consulat de France", *Istanbul*, 28 Haziran 1950.
- Anonim, "Yeni bir heykel sergisi", *Akşam*, 28 Aralık 1950.
- Anonim, "Yunan fotoğraf sergisinde altı esere mükâfat verildi", *Akşam*, 20 Aralık 1951.
- Anonim, Agop Arad & Fethi Karakaş sergi açılışı haberi, *Yeditepe*, Sayı: 60, 1 Mayıs 1954.
- Anonim, Fethi Karakaş ve Azra İnal Sergi Haberi, *Yeditepe*, Sayı: 5, 1 Haziran 1950.
- Anonim, *Le Papillon d'Istanbul İstanbul'un Papillon'u*, İstanbul: Lycée français Pierre Loti d'Istanbul, 2023.
- Anonim, Marta Tözge sergi haberi, *Yeditepe*, Sayı: 72, 1 Kasım 1954.
- Anonim, Vava Serkis sergi haberi, *Akşam*, 10 Nisan 1952.
- Aras, Oktay, "Camille Bergeaud." Erişim: 18 Haziran 2024. *OKTAY ARAS - Camille Bergeaud*
- Balcioglu, Şahap, "Fotoğrafçılar Kulübü", *Akşam*, 1 Mart 1951.
- Cûda, Mahmut, "Batak Bir Sanat Davâsı", *Beş Sanat Yenic Türk Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 10, Ocak 1951.
- Çelik, Sibel, "Türk Resminde Toplumsal Gerçekçilik: Yeniler Grubu", Yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2009.
- Demir, Hayrettin, "Adnan Varınca Resim Sergisi", *Yeditepe*, Sayı: 40, 1 Temmuz 1953.
- Devrim, Şirin, *Şakir Paşa Ailesi Harika Çılgınlar*, İstanbul: Milliyet Kitapları, Ocak 1997.
- Erkılıç, Özyay "Selim Turan ile Birkaç Saat", *Sanat Çevresi*, Sayı: 162, Nisan 1992, 6-14.
- Fikret Adil, "1949'da Resim ve Heykel." *1950 Sanat Yıllığı*, derleyen Refik Ahmed Sevengil, 20-22. İstanbul: Osmanbey Matbaası, 1950.
- Fikret Adil, "Haftanın Tanini", *Tanin*, 25 Kasım 1945.
- Fikret Adil, "Léopold Lévy'nin Yeni Bir Resim Sergisi ve Resmimiz" *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1947.
- Fikret Adil, "Resim Kronikleri – 3 genç ressamın sergisi", *Yeni İstanbul*, 11 Eylül 1950.
- Gezgin, Ahmet Öner, *Akademi'ye Tanıklık 1 Güzel Sanatlar Akademisi'ne Bakışlar Resim ve Heykel*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2003.
- Gökçepinar, Sadeddin, "Günün Röportajı – Şiirli Resimler Sergisi", *Akşam*, 22 Nisan 1952.
- Güçer, Behçet, Camille Bergeaud ve İzzet Hamit Ün, *Fransızca Ders Kitabı V*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1945.
- Güven Bayar, "Tabela Ressamları Mardiros-Haygaz Haytayan Kardeşler", *Agos*, 30 Mart 2022, Erişim: 18 Haziran 2024, *Tabela ressamaları Mardiros-Haygaz Haytayan Kardeşler | Agos*
- H. Tepedelenli, "Resim", *Beş Sanat Yenic Türk Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 12, Mart 1951, 14-15.
- H. Tepedelenli, "Resim", *Beş Sanat Yenic Türk Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 14, Mayıs 1951, 15-16.
- H. Tepedelenli, "Resim", *Beş Sanat Yenic Türk Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 17, Ağustos 1951, 15.
- Hekimoğlu, "Balabanın Sergisi", *Resimli Hayat*, Sayı: 20, Aralık 1953, 26-27, 49.
- K. Erol, "Resim Sergileri", *Yaşayan Sanat*, Yıl:1, Sayı:1, Ocak 1949, 13.
- Lycée français Pierre Loti d'Istanbul. "Mémoires du Papillon." Erişim tarihi: 18.04.2024. *Mémoires du Papillon. Pierre Bergeaud, ancien élève et fils de Camille Bergeaud, le fondateur (youtube.com)*
- Maide & Şemsi Arel Resim Sergisi Broşürü, 27 Ekim – 9 Aralık 1951, Erkmen Matbaası, 1951.
- Okkalı, İlkay Canan & Elif Dastarlı, "Kanonik Sanat Tarihini Sorgulamak: Müreccel Küçükaksoy ve Mukaddes Saran'ı Tarihe Kaydetmek", *Sanat Tarihi Dergisi*, 33(2), (2024): 721-759. Erişim: 21 Nisan 2025 <https://doi.org/10.29135/std.1495206>
- Otyam, Fikret, "Son Günlerin Resim Hareketleri – Paris Eklü", *Yeditepe*, Sayı: 84, 1 Mayıs 1955.

- Öndin, Nilüfer, *Cumhuriyet'in Kültür Politikası ve Sanat 1923-1950*, İstanbul: İnsancıl Yayınları, 2003.
- Özemer, Ahmed Yüksel, *Galatasaray Mekteb-i Sultânî'sinde sekiz yıl*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2006.
- R, "Cemiyet Hayatı", *Ulus*, 13 Mayıs 1942.
- Rado, Şevket, "Sözün Gelişi – Bedri Rahmi'nin resim sergisi", *Akşam*, 23 Nisan 1950.
- Rado, Şevket, "Sözün Gelişi – İzer'in Sergisi", *Akşam*, 9 Mayıs 1948.
- Rado, Şevket, "Sözün Gelişi – Nurullah Berk'in serbes resim akademisi dolayısıyla", *Akşam*, 4 Mayıs 1949.
- Rado, Şevket, "Sözün Gelişi – Sevim Madranın Sergisi", *Akşam*, 14 Mayıs 1950.
- Rado, Şevket, "Üç Resim Sergisi – Kocamemi, Elif Naci ve Gençlerin Sergileri", *Akşam*, 28 Aralık 1947.
- République Française Archives Nationales. Erişim: 17 Haziran 2024. [BERGEAUD Camille Adrien - Légion d'honneur - Base de données Léonore \(culture.gouv.fr\)](https://culture.gouv.fr)
- Resmî Gazete, Sayı: 7882, 11 Ağustos 1951.
- Robin, Charles ve Camille Bergeaud, *Le Français Par La Méthode Directe*, Paris: Librairie Hachette, 1951.
- Sayarman, İbrahim ve Camille Bergeaud, *Fransızca Ders Kitabı (Ticaret Liseleri Birinci Sınıf)*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1946.
- Sönmez, Necmi, "Çağdaş Türk Resmine Yön Veren Bir Usta: Léopold Levy'nin Gravürleri", *İstanbul*, Sayı: 12, İstanbul: Tarih Vakfı, Ocak 1995, 35-39.
- Tanaltay, Erdoğan, "Tiraje ile Bir Gün", *Sanat Çevresi*, Sayı: 162, Nisan 1992, 52-55.
- Tanaltay, Erdoğan, *Sanat Ustalarıyla...Bir gün*, İstanbul: Sanat Çevresi Kültür ve Sanat Yayınları, 1989.
- Taner, Haldun, *Çok Güzelsin Gitme Dur – Düz Yazıları – 1*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, İkinci Basım, 1986.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, "Bir Dostu Uğurlarken", *Yaşadığım Gibi*, Yayına hazırlayan Birol Emil, İstanbul: Dergâh Yayınları, Üçüncü Baskı, Aralık 2000, 278-282.
- Tomris, Engin, "Yeniler Grubu", *Beş Sanat Yenitürk Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 13, Nisan 1951, 10.
- Topuz, Hıfzı, "Arad ve Karakaş'ın son resim sergileri", *Akşam*, 20 Kasım 1950.
- Topuz, Hıfzı, *Ardından Yıllar Geçti*, Yayına hazırlayan Öner Ciravoğlu, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013.
- Tuncel, Bedrettin, "Bir Kültür Elçisi", *Cumhuriyet*, 28 Eylül 1955.
- Ürgüp, Fikret, "Son Günlerin Resim Hareketleri", *Yeditepe*, Sayı: 64, 15 Mayıs 1954.
- Üstünipek, Mehmet, "1923-1950 Yılları Arasında Açılan Sergiler", *Türkiye'de Sanat*, 40 (1999), 40-49.
- Üstünipek, Mehmet, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Çağdaş Türk Sanatında Sergiler 1850-1950*, İstanbul: Artes, 2007.
- Vâ-Nû, "Akşamdan Akşama – Bedri Rahmi'nin resim sergisi", *Akşam*, 29 Nisan 1950.
- Vâ-Nû, "Akşamdan Akşama – Köylü ressam İbrahim Balaban", *Akşam*, 6 Kasım 1953.
- Zeki Faik İzer, *Yağlıboya-Suluboya-Karakalem Sergi Davetiyesi*, 1948, Erişim: SALT Research.

Ek | Appendix

EK 1: 1947'den 1955'e kadar tespit edilen sergilerin tablosu

Tarih	Sanatçı	Notlar
Haziran 1947	Léopold Lévy	Türkiye'deki ikinci kişisel sergi.
20 Aralık 1947	Yeniler	Grubun dördüncü sergisi.
17 Nisan – 7 Mayıs 1948	Zeki Faik İzer	Yağlıboya, suluboya, karakalem. sergisi.
Ocak 1948	Yeniler	
Mayıs – Haziran 1948	Yeniler	
Haziran 1948	Abidin Elderoğlu	55 eser sergilenmiştir.
16 Nisan 1949	Asuman Yavuzer	
1 Mayıs 1949	Hakkı Anlı	Non-figüratif. Eserler çerçevesiz ve yerde sergilenmiştir.
Mayıs 1949	Yeniler	
Haziran 1949	Sami Yetik	
17-24 Haziran 1949	Vakıf İş Hanı Mimari Proje Sergisi	
Temmuz 1949	M. Hayta (Mardiros Haytayan)	Resim sergisi
1949	Nimet ve Celile Danişmend	
1949	Yeniler	
Kasım 1949	Leyla Gamsız Sarptürk	Hendek manzaraları, 45 eser sergilenmiştir.
Nisan 1950	Bedri Rahmi Eyüboğlu	Nisan ayı sonuna kadar olan sergi Mayıs ayında da beş gün uzatılır.
Mayıs 1950	Sevim Madra	Ayvalık peyzajları, portreler, saksılar.
Mayıs 1950	Yeniler	
Haziran 1950	Azra İnal & Fethi Karakaş	Yeniler'den ayrıldıktan sonra ilk ortak sergi.
1 Temmuz 1950	Becky Molho	
Eylül 1950	Mürecel Özsever & Mukaddes Erol & Fikret Ürgüp	
Ekim 1950	Yeniler	Resim ve fotoğraf sergisi.
Ekim 1950	Fethi Karakaş	Kişisel sergi.
Aralık 1950	Agop Arad & Fethi Karakaş	İki sanatçı toplam 57 eser sergilemiştir.
Aralık 1950	Osman Macunlu	23 eserlik heykel sergisi.
1951	On'lar Grubu	
Şubat 1951	Aliye Berger	İlk kişisel sergi.
Mart 1951	Fotoğrafçılar Kulübü Sergisi	18 katılımcının 267 fotoğrafı sergilenmiştir.
Mart 1951	Fransız Ressamları Sergisi	Empresyonizmden sürrealizme örnekler.
Nisan 1951	Azra İnal & Agop Arad & Fethi Karakaş	
Mayıs 1951	Yeniler	
Mayıs ortası – 24 Mayıs 1951	Hasan Kavruk	
28 Mayıs 1951	Tavanarası Ressamları	
Ağustos 1951	Haşmet Akal	Yağlıboya, karakalem ve desen sergisi.

Tarih	Sanatçı	Notlar
15 Eylül 1951	Ragıp Gökçan	Sezonun ilk sergisi.
13 Ekim 1951	Leyla Gamsız Sarptürk	Hendek'ten manzaralar.
27 Ekim – 9 Aralık 1951	Maide & Şemsi Arel	
Kasım 1951	D Grubu	Resim ve heykel sergisi.
Aralık 1951	Yunan Fotoğraf Sergisi	Türk-Yunan Muhtelit Komisyonu 6 fotoğrafa ödül vermiştir.
1951	Yeniler	
12 Ocak 1952	Tavanarası Ressamları	
Mart 1952	Pindaros Platonidis	1941'den beri yaptığı eserlerden oluşan kişisel sergi.
Nisan 1952	Vava Serkis	
Nisan 1952	Fethi Karakaş	Şiirli resim sergisi.
Mayıs 1952	Yeniler	
1953	Fethi Karakaş	Şiirli resim sergisi.
15-30 Haziran 1953	Adnan Varınca	
Kasım 1953	İbrahim Balaban	
Aralık 1953	Çocuk Yuvaları Derneği Sergisi	
22 Aralık 1953	Modern Fransız Resmi Sergisi	Beyoğlu Kitap Sarayı, Fransız Büyükelçisi ve Fransız Kültür Cemiyeti ortak projesi.
15-19 Nisan 1954	Hulusi Mercan	
19 Nisan 1954	Vincent Breton	
30 Nisan – 15 Mayıs 1954	Agop Arad & Fethi Karakaş	
20 Haziran 1954	Enver Krupić	Yugoslavyalı ressam.
Ekim 1954	Bige Çetintürk	Siyah-beyaz, guaş ve yağlıboya eserler sergilenmiştir.
16 Ekim 1954	Marta Tözge	Sanatçının ikinci yağlıboya sergisi.
Aralık 1954 – 2 Ocak 1955	Şükriye Dikmen	
Mayıs 1955	Paris Ekolü Sergisi	Cemal Tollu, Zeki Faik İzer, Nurullah Berk, Cevat Dereli, Sabri Berkel, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Neşet Günel, Zühtü Müridoğlu, Hadi Bara, İlhan Koman.